

Kanton Zürich
Bildungsdirektion
Volksschulamt

Kerettanterv az anyanyelvi nyelv és kultúra (HSK) oktatásához

Tartalomjegyzék

1 A kerettanterv célja	5
A HSK-oktatás a kezdetektől napjainkig	5
2 Fogalommeghatározás és alapvetés	7
Fogalommeghatározás	7
Alapelképzelés	7
Felépítés és szerkezet	8
3 Tanulási és oktatási koncepció	10
Kompetenciaalapú oktatás	10
Kompetenciaalapú értékelés	10
Házi feladatok	11
Oktatási eszközök és oktatási anyagok	11
Módszerválasztás	12
Az oktatás semlegessége	12
4 „Nyelvek” terület	14
A terület jelentősége és célkitűzései	14
A többnyelvűség didaktikája	15
Kompetenciaterületek	15
5 „Természet, ember, társadalom” terület	18
A terület jelentősége és célkitűzései	18
Kompetenciaterületek	19
6 Az egyes ciklusokban folyó oktatás	23
1. ciklus	23
2. ciklus	24
3. ciklus	24
7 Szószedet	25
8 Mellékletek	
I. melléklet: Zürich kanon keretfeltételei	32
II. melléklet: Szintek és témák – Áttekintés	37
III. melléklet: Felhasznált irodalom	43

Impressum

Herausgeberin

Bildungsdirektion Kanton Zürich,
Volksschulamt

Erarbeitet in Zusammenarbeit mit den
HSK-Trägerschaften

Wissenschaftliche Beratung durch Dr.
Ursula Ritzau, PH FHNW, und Prof. em.
Dr. Dr. Basil Schader, PHZH

Gestaltung

raschle & partner
raschlepartner.ch

Übersetzung

Interserv AG

Kontakt

Volksschulamt, Abteilung Besondere
Förderung Sektor Interkulturelle
Pädagogik
Walchestrasse 21
8090 Zürich
+41 43 259 53 61
ikp@vsa.zh.ch www.zh.ch/hsk

Die Orientierung an diesem Lehrplan
wird auch in anderen Kantonen
empfohlen: Basel-Landschaft, Basel-
Stadt, Bern, Glarus, Luzern,
Schaffhausen, St. Gallen und Thurgau.

Kanton Zürich
Gemeinnütziger Fonds

Finanzielle Unterstützung durch den
gemeinnützigen Fonds des Kantons
Zürich

Vollständig überarbeitete

4. Auflage 2023

© Bildungsdirektion Kanton Zürich

Bevezetés

Az iskola lényegi feladatai közé tartozik a *többszempvű* és *interkulturális* képességek fejlesztése. Ezt a célt követi az anyanyelvi nyelv és kultúra (HSK) oktatása is, amely kiegészíti az óvoda és általános iskola kínálatát. Ezen oktatás bővíti a *két- és többszempvű* gyermekek és fiatalok *származási nyelvi* képességeit. Ezenkívül ismereteket ad át a jelenlegi *életvígáguokról* és a saját származási kultúrájukról. Zürich kantonban a HSK-oktatást a *származási államok* és magánfenntartók nyújtják. A Művelődésügyi Igazgatóság ehhez több mint ötven éve nyújt szakmai és adminisztrációs támogatást.

Zürich Kanton Közoktatásügyi Hivatala a HSK-fenntartók és külső szakértők bevonásával 2011-ben kerettantervet dolgozott ki ehhez az oktatáshoz, amely kerettantervet más német-svájci kanonok is alkalmaznak. Ennek célja az egyes fenntartók tanterveinek egységesítése és az óvodai és általános iskolai tantervvel való összehangolása volt. A kerettanterv jelenlegi átdolgozása figyelembe veszi az oktatáspolitikai változásait, ezért egyeztetve lett az óvodai és általános iskolai Lehrplan 21 tantervvel. Az átdolgozás egyúttal további tartalmi és nyelvi javításokat is tartalmaz, amelyek a HSK-pedagógusok, HSK-koordinátorok és további külső szakemberek közös munkájának eredményei.

A jelen kiadvány felépítése

A kerettanterv az óvodai és általános iskolai Lehrplan 21 tantervhez igazodik. A jelen kiadvány ezért közvetlenül vagy kevés módosítással átveszi a Lehrplan 21 egyes szövegrészeit. Az 1. fejezet bemutatja a kerettanterv értelmét és célját, valamint a kezdetektől napjainkig áttekinti a HSK-oktatást. A 2. fejezet ismerteti az alapvetést, a 3. fejezet pedig a tanulási és oktatási koncepcióval foglalkozik. A 4. és 5. fejezet a „Nyelvek” és „Természet, ember, társadalom” területtel foglalkozik. Először ismertetik ezen területek jelentőségét és meghatározzák az érintett kompetenciaterületeket és kompetenciákat. Az egyes fenntartók, ill. HSK-pedagógusok önállóan alakítják ki a kompetenciák elsajátíttatásának módszertanát. A 6. fejezet ezért az egyes ciklusokkal kapcsolatos általános megfontolásokat taglalja.

A szöszedet (7. fejezet) nagyrészt az eddigi kerettantervből lett átvéve. A Kantoni Oktatásügyi Igazgatók Konferenciájának „Az anyanyelvi kultúra és nyelv oktatása” című kiadványának [Unterricht in Heimatlicher Sprache und Kultur HSK] (Anja Giudici, Regina Bühlmann, 2014) szöszedete alapján néhány módosításra került sor. A szöszedet magyarázatot nyújt a jelen szövegben *dőlt betűvel írt* összes fogalomra. A legfontosabb idevágó fogalommeghatározások: A HSK-oktatás során tanult nyelv a legtöbb gyermek számára az *első nyelv*, néhányuk számára azonban a *második nyelv*. A jelen tanterv a HSK-oktatás során használt oktatási nyelvre *származási nyelvként* hivatkozik.

A melléklet (8. fejezet) tartalmazza a Zürich kantonban a HSK-oktatásra vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket és a Közoktatásügyi Hivatalnak a végrehajtásukra vonatkozó megjegyzéseit. Emellett áttekinti az egyes szinteken szóba jöhető témákat és a szövegben hivatkozott szakirodalmat is.

1. A kerettanterv célja

A jelen kerettanterv a HSK-kurzusok célkitűzéseit igazítja a *két- vagy többnyelvű* gyermekek tényleges igényeihez és összhangban van a Lehrplan 21 kerettantervvel. Alkalmazási célja háromszoros:

A kerettanterv egyrészt lehetővé teszi a HSK-fenntartók számára, hogy továbbfejlesszék saját kerettanterveiket és összeegyeztessék őket a Lehrplan 21 tantervvel. Ezen a téren eltérőek a kimeneti pozíciók: Az új oktatási kínálatot kidolgozó fenntartók iránymutatásul használhatják tanterveik összeállításához. Az állami fenntartóknak ezzel szemben rendszerint már vannak az érintett *származási országok* oktatásügyi minisztériumai által megállapított tantervei. Ezen tantervek tartalmát szükség szerint úgy módosítják, hogy összhangban legyenek a HSK-kerettanterv céljaival és tartalmával, és ne legyenek ellentmondásban a HSK-kerettantervvel. Minden fenntartónak lehetősége van arra, hogy a kerettanterv egyes kompetenciáit és területeit a saját igényeinek és feltételeinek megfelelően súlyozza. Mivel az oktatásukra hetente csak kettő-négy tanóra áll rendelkezésre, és a tanulócsoporthoz életkor, meglévő ismeretek és teljesítmény szempontjából legtöbbször heterogén összetételűek, ezért súlypontokat kell meghatározniuk.

Másrészt a Művelődésügyi Igazgatóság kerettanterve jelenti az alapot a HSK-fenntartó kurzusa elismertetésére irányuló kérelmének elbírálásához. Kizárólag olyan fenntartó kurzusa ismerhető el, amelynek a tanterve és oktatása megfelel a kerettantervnek. Ha valamely származási országnak van már tanterve, akkor be kell mutatni, miként illeszkedik az adott tanterv a HSK-kerettantervhez és hogyan kezelendők a kettő közötti eltérések. Az elismerési eljárás ezen funkciójának eredményeként a jelen kerettanterv kötelezővé válik azon fenntartók számára, amelyeknek a HSK-kurzusai elismerést nyernek: Meghatározza a kereteket a saját tantervük egyedi céljainak és tartalmának rögzítéséhez és ezen céloknak és tartalmaknak a saját oktatásukba való beépítéséhez.

Harmadrészt a kerettanterv közös értelmezési alapot nyújt az összes érintett számára: A fenntartók, HSK-pedagógusok, helyi és kantoni hatóságok, valamint az oktatási intézmények számára közös alapra helyezi a HSK-oktatás feltételeit, céljait, tartalmát és fogalmait.

A jelen kerettanterv Zürich kanton jelenlegi viszonyaihoz és előírásaihoz igazodik. A Lehrplan 21 tanterven a zürichi Lehrplan 21 tanterv értendő.

A HSK-oktatás a kezdetektől napjainkig

Zürich kantonban az első HSK-kurzusokat olasz politikai menekültek kezdeményezték az 1930-as években. Az olasz bevándorlás növekedésével egyre nőtt ezen kurzusoknak a száma. A késő 60-as és korai 70-es években más nemzetek szülői egyesületei is hasonló ajánlattal álltak elő. Ezen szervezeteket egymás után vették át a megfelelő *származási államok*. A Nevelésügyi Tanács (a jelenlegi Oktatásügyi Tanács) 1966. június 21-én a témában hozott első határozatában engedélyezte ilyen kurzusok tantermi tartását. Ez elsősorban az olasz oktatásra vonatkozott, amelyet azonban még nem lehetett a „rendes tanítási időben” tartani.

A Nevelésügyi Tanács 1972. május 16-i határozatában lehetővé tette az iskolai közösségek számára, hogy az olasz és spanyol HSK-kurzusokat a rendes oktatási időbe beépítsék. Ugyanezen évben javasolta a Kantoni Nevelésügyi Igazgatók Konferenciája [Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren] (EDK) két HSK-tanóra lehetővé tételét a rendes órarenden belül.

1982-ben az olasz és a spanyol főkonzulátus, valamint a Zürich Kantoni Külföldi Szülők Egyesületének Koordinációs Csoportja [Koordinationsgruppe der Vereinigung ausländischer Eltern im Kanton Zürich] felkérte a Nevelésügyi Tanácsot, hogy építse be egész

Zürich kanton iskolarendszerébe a HSK-oktatást, valamint a HSK-éremjegyet a bizonyítványba. A Nevelésügyi Tanács 1983. november 8-i határozatában eleget tett ennek a kérésnek és kísérletképpen minden nemzet számára engedélyezte a kurzusokat. Az új szabályozás által felértékelődtek és ismertté váltak a kurzusok. Ezzel egy időben kezdtek összehangoltabban együttműködni az oktatást nyújtók, a zürichi hatóságok és az iskolai pedagógusok (HSK-oktatásra szabott tantervek és tananyagok, továbbképzések és kísérleti projektek). Nyolc éves kísérleti időszak eredményeként a Nevelésügyi Tanács kiadta az 1992. június 11-i, az „Anyanyelvi Kultúra- és Nyelvoktatás megvalósítása” című szabályzatát. Ez a határozat beépült a zürichi óvodai és általános iskolai oktatásba. Ezzel kaptak először elismerést a nem állami fenntartók kurzusai. A 2005. évi, óvodákról és általános iskolákról szóló törvény [Volksschulgesetz] és a 2006. évi óvodákról és általános iskolákról szóló rendelet [Volksschulverordnung] új jogi alapokra helyezte a HSK-oktatást.

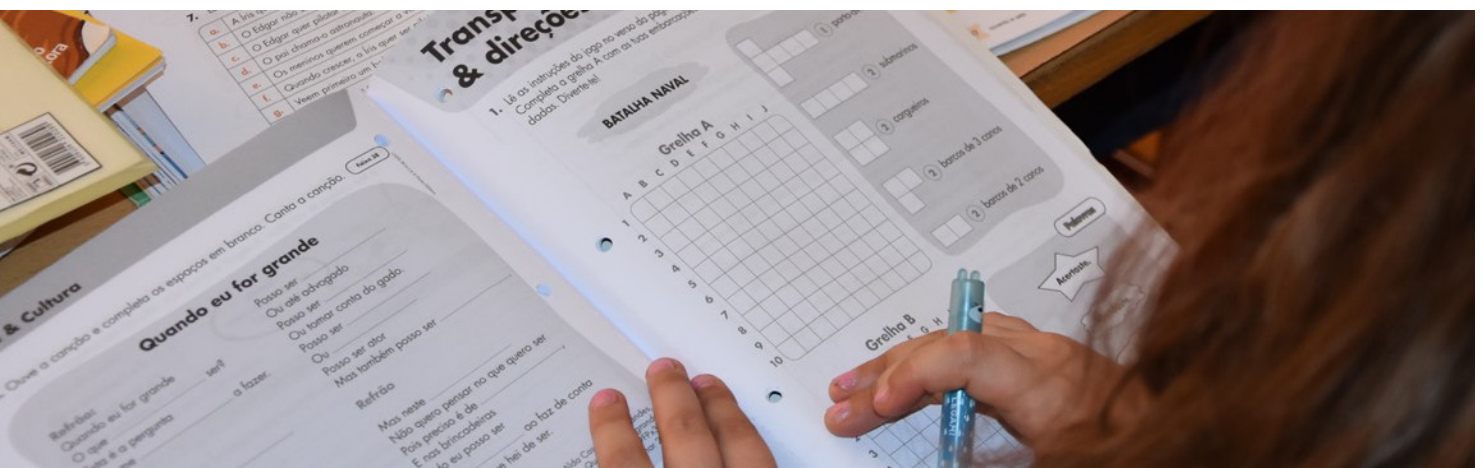
Az 1980-as években Olaszország és Spanyolország mellett csak Jugoszlávia, Törökország, Görögország és Portugália kínált HSK-oktatást. Az 1990-es évektől kezdve folyamatosan bővült az oktatást kínálók köre, és napjainkban 31 nyelven folynak kantoni szinten elismert HSK-kurzusok.

A résztvevő tanulók száma a 2009/10-es tanévben lépte át először a 10 000-et. A résztvevői keret nyelvenként változó és olyan tényezőktől függ, mint a nyelvcsoporthoz tartozás mérete, a fenntartó szervezeti és pénzügyi helyzete, a származási állam által nyújtott támogatás stb.

A HSK-oktatás sokoldalú kialakítása leképezi a fenntartók és a nyelvi közösségek különbségeit – mintegy kapcsolódik az oktatási koncepcióhoz, a migrációs vagy menekült háttérhez, a történelmi tapasztalathoz, illetve a svájci életszemléletekhez.

Eredetileg a HSK-oktatás elsődleges célja az volt, hogy a *származási országba* történő visszatérés esetén megkönnyítse az iskolába történő (vissza)térést. Időközben megváltozott a tanulók háttere és ezzel az oktatás célkitűzése is: Mivel a tanulóknak csak nagyon kis része tért vissza a *származási országába*, az oktatás céljává az első és második generációs bevándorlók gyermekei helyi társadalomba történő *integrálásának* támogatása vált. Emellett kétnemzetiségű családok gyermekei is elkezdtek járni az oktatásra, és számukra sem az *integráció*, sem a visszatérés nem számít jelentős témának.

Egyidejűleg minden tanuló esetében önálló és fontos célként alakult ki a *többsz nyelvűség*, illetve az érintett *származási nyelv* támogatása. Ily módon a pedagógiai gyakorlatból és kutatásból származó felismerés, miszerint a *többsz nyelvűség* potenciált jelent, beépült az oktatásba. Támogatása nemcsak az egyén, hanem az egész társadalom számára is hasznos. Zürich kantonban az óvodai és általános iskolai tanulók közel 43%-ának van a némettől eltérő *első nyelve* (Zürich kanton oktatásügyi statisztikája, 2020. évi állapot). A *többsz nyelvűségben* rejlik ezen potenciált érdemes támogatni és kihasználni.

2 Fogalommeghatározás és alapvetés

Fogalommeghatározás

Az anyanyelvi kultúra és nyelv oktatása által bővül a gyermekek és fiatalok *származási nyelvi* – nem német nyelvi – kompetenciája. Ennek keretében *első* vagy *második nyelvről* van szó. A tanulók emellett elmélyítik a *kultúrákkal* és saját *életvilágukkal* kapcsolatos ismereteiket, különösen a családjuk származási régiójának *kultúrája*, történelme, irodalma, földrajza és hagyományai terén. Elmélyülten foglalkoznak saját helyzetükkel és ezáltal bővítik a különböző társadalmakban való tájékozódási képességüket – legyen szó akár Svájcra, akár a *származási országról*. Az oktatás egységesen támogatja nyelvi, kognitív, szociális és emocionális fejlődésüket.

A jogszabályi alappal való összetévesztés elkerülése érdekében a jelen kerettanterv megtartja az „anyanyelvi nyelv és kultúra” megjelölést, noha ennek a szó szerinti értelme nem egyértelmű: Az ilyen jellegű oktatásban részesülő gyermekek és fiatalok csak kisebb részének jelenti a *származási országuk* egyértelműen és kizárólagosan a hazájukat is. Ezen gyermekek és fiatalok többsége Svájcban született és különböző *életvilágokban* és *kultúrákban* mozog.

Alapelképzelés

- A HSK-oktatás a tanulókat – életkoruknak, meglévő ismereteiknek és teljesítményüknek megfelelően – a *származási nyelvükön* támogatja.
- Az oktatás egybeesik a Lehrplan 21 tanterv „Alapelvek” [Grundlagen] fejezete „Képzési célok” [Bildungsziele] részében az iskolai oktatás számára iránymutatásként meghatározott értékekkel, különösen a következőkkel:
 - › Az iskola politikai, vallási és felekezeti szempontból semleges.
 - › Az iskola támogatja az esélyegyenlőséget.
 - › Az iskola támogatja a nemek közötti egyenlőséget.
 - › Az iskola elutasítja a megkülönböztetés minden formáját.
 - › Az iskola felébreszti és támogatja a társadalmi igazságosságot, a demokrácia és a természetes környezet megőrzésének megértését.
 - › Az iskola támogatja a kölcsönös tiszteletet a másokkal való együttélés terén, különösen a *kultúrák*, vallások és életformák tekintetében.
 - › Az iskola kiindulási alapnak tekinti a gyermekek és fiatalok különböző tanulási körülményeit, valamint konstruktívan, a sokféleséget szem előtt tartva jár el.
 - › Az iskola hozzájárul a társadalom kohéziójához egy pluralista társadalomban.”
- Az iskola erősíti annak tudatosítását, hogy a *két- és többnyelvűség* kiaknázható többletpotenciált jelent a tanulók számára. Az oktatás pozitív módon, társadalmi erőforrásként tekint a többnyelvűségre.
- Az oktatás támogatja a gyermekeket és fiatalokat a különböző hovatartozásból, *kultúrákból*, hagyományokból és történelmekből adódó *identitásmodellek* terén. Ennek keretében foglalkozik, elmélyíti és reflektál a *származási országokról* és Svájcra egyaránt nyert egyéni tapasztalatokra és ismeretekre. Ezek közé tartoznak többek között az értékkepciók, normák, történelem, vagy a vallások. A felekezeti hitoktatás és (párt)politikai ideológiák terjesztése ezzel szemben kifejezetten nem tartozik az oktatáshoz.

Az oktatás támogatja a tanulók konfliktuskezelési képességeit, *interkulturális kompetenciáit* és ítélőképességét. Támogatja a másokkal szembeni nyílt, megkülönböztetésmentes és tiszteletteljes viselkedést.

- Az oktatás támogatja a *migrációs háttérű* gyermekek és fiatalok *integrálását* az óvodába és az általános iskolába.
- Az oktatás megteremti annak előfeltételeit, hogy a tanulók felhasználhassák *többszövegű* és *interkulturális kompetenciáikat* a későbbi tanulás és munka során – függetlenül attól, hogy erre Svájcban vagy a *származási országban* kerül sor.
- Az oktatás támogatja a tanulókat az azonos nyelvűekkel való kommunikációban – Svájcban és a *származási országban* egyaránt.
- Az oktatás támogatja a tanulókat az életkoruknak megfelelő és saját *származási nyelvükön* megjelenő médiatartalmak és irodalmi művek felhasználásában.
- Az oktatás a gyermekek és fiatalok tapasztalatait és érdeklődési körét veszi alapul és felkelti érdeklődésüket új területek iránt. Lehetőség szerint közvetlen kapcsolatba hozza őket a tanulásuk tárgyával és összeköti tanulásukat a saját nyelvhasználatukkal – többek között az elektronikus média oktatásban történő használatával (weboldalak és közösségi média a *származási nyelven* stb.).
A tanulási lépcsőfokok és a feladatok megfelelnek az egyes tanulók szintjének.
- Az oktatás teret hagy a játékos elemeknek és a szóbeli kommunikációnak. Az óvodában alapvetően játékos foglalkozás történik.
- Az oktatás támaszkodik az abból adódó lehetőségekre, hogy a tanulók különböző nyelvi- és *életvilágokban* mozognak. Ezért rendszeresen foglalkozik a tanulók egyéni tapasztalataival és alapvető didaktikai elvként alkalmazza az összehasonlítást. Az oktatás a *származási nyelv* és a német nyelv összehasonlításával, valamint a *dialektus(ok)*, a német szabványnyelv és a *származási nyelv szabványváltozatának* összehasonlításával mélyíti el az egyes nyelvi kompetenciákat. A különböző *életvilágok* összehasonlításával elmélyíti a közös alapok, a különbségek és a fontos sajátosságok megértését.

Felépítés és szerkezet

A HSK-kerettanterv a Lehrplan 21 tanterven alapul és annak struktúráját és terminológiáját alkalmazza, ezért röviden bemutatjuk a Lehrplan 21 felépítését. Pontosabb ismertetést a Lehrplan 21 „Überblick” [Áttekintés] és „Alapelvek” [Grundlagen] fejezetei nyújtanak.

Lehrplan 21: Ciklusok és struktúra

A Lehrplan 21 tanterv három ciklusra bontja a Svájcban kötelező tizenegy tanévet. Az első ciklus az óvoda két évét és az alapfokú oktatás első szakaszának első két évét (a 2. osztály végéig) öleli fel. A második ciklus az alapfokú oktatás első szakaszának négy évét (3–6. osztály), a harmadik ciklus pedig az alapfokú oktatás második szakaszának három évét (7–9. osztály) öleli fel.

A Lehrplan 21 tanterv hat szakterületre oszlik: Nyelvek; matematika, természet, ember, társadalom [Natur, Mensch, Gesellschaft – NMG]; technika; zene, valamint mozgás és sport. A tanterv minden terület esetében meghatározza azokat a *kompetenciákat*, amelyeket a tanulók az óvodai és általános iskolai oktatás során elsajátítanak. A tanterv emellett a „média és informatika” és „pályaválasztási tanácsadás” területeken átívelő modulokat is tartalmazza. A fenntartható fejlődés alapelvekkel kezdődik

a tantárgyi és modultantervek tárgyfüggetlen (személyes, szociális és módszerbéli) kompetenciákat, valamint területeken átívelő témákat is tartalmaznak.

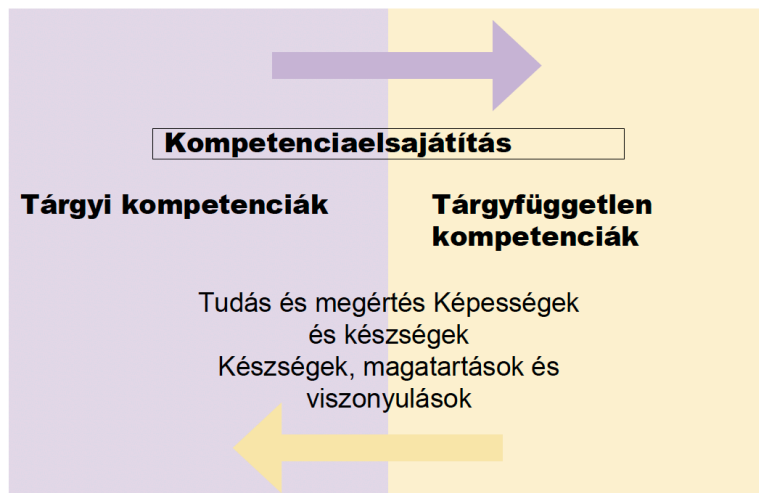
Lehrplan 21: Kompetenciafejlesztés

A Lehrplan 21 tanterv *kompetenciaterületekre* osztja az egyes területeket. Például a német, angol, olasz és francia tantárgyak „hallottszöveg-értés”, „beszéd”, „írás”, „nyelv(ek) a középpontban” és „irodalom a középpontban” (német terület), illetve „kultúrák a középpontban” (angol, olasz és francia tantárgy) területekre oszlanak. Az egyes *kompetenciaterületeken* belül a tanterv meghatározza a különböző *kompetenciákat* és bemutatja felépítésüket. Az egyes kompetenciák esetében a tanterv ismerteti, hogy az egyes ciklusokban hogyan épülnek fel a tudás és a képességek a különböző szinteken. Ezen *kompetenciaszintek* kifejezik, hogy a tanulók a kompetenciákat folyamatosan, meghatározott időszak alatt sajátítják el.

HSK-kerettanterv: Struktúra és kompetenciafelépítés

A jelen kerettanterv nem határozza meg ciklusokra és kompetenciaszintekre az elsajátítandó kompetenciákat. Az egyes HSK-fenntartóknak kell meghatározniuk az egyes kompetenciákat és a megfelelő tartalmakat ahhoz, hogy a HSK-pedagógusok előkészíthessék a konkrét oktatást.

3. Tanulási és oktatási koncepció

1. ábra: Kompetenciák elsajátítása (vö. a Lehrplan 21 tanterv „Tanulási és oktatási koncepció” [Lern- und Unterrichtsverständnis] című fejezetét).

Kompetenciaalapú oktatás

Az anyanyelvi nyelv és kultúra oktatása a Lehrplan 21 tantervhez hasonlóan a kompetenciákkal és a kompetenciák elsajátításával foglalkozik. Ennek keretében a tanulók által a tantárgyi és kompetenciaterületeken elsajátítandó tudásra, képességekre és készségekre helyezi a hangsúlyt. A kompetenciák több tartalmi és folyamatspecifikus szempontot ölelnek fel: Képességek, készségek és tudás, emellett azonban készség, viselkedésmód és beállítódás is. Az utóbbiak esetében a kultúraspecifikus szempontok mellett az önálló tanulás, együttműködés, motiváció és a teljesítőképeség dimenziói kerülnek előtérbe.

Az elsajátítandó kompetenciák egyszerre tárgyi és tárgyfüggetlen jellegűek. A tárgyi kompetenciák a tárgyspecifikus tudást és a vele összefüggő képességeket és készségeket jelölik. A tárgyfüggetlen kompetenciák rávilágítanak a tanulás szempontjából általánosan fontos tudásra és képességekre. Ide a személyes, szociális és módszerbéli kompetenciák tartoznak.

A kompetenciaalapú oktatás esetében a tananyagtartalom úgy van összeállítva és didaktikai-módszertani szempontból kialakítva, hogy a tanulók elsajátíthassák és erősíthessék a célzott kompetenciákat. A HSK-pedagógus a HSK-kerettanterv és a tananyag alapján mérlegeli, hogy az egyes kompetenciacélokon milyen tárgyi tartalmakkal és témákkal lehet dolgozni. Erre alapozva úgy alakítja ki a tanulási környezetet és oktatási egységeket, hogy a tanulók elsajátíthassák a releváns kompetenciákat. Ennek során fokozottan figyelembe veszi a tanulócsoport heterogén adottságait.

Kompetenciaalapú értékelés

A kompetenciaalapú oktatáshoz hozzátartozik a kompetenciacélok eléréséhez kapcsolódó visszacsatolás is. A konstruktív visszacsatolás az oktatás minőségének központi ismérve, valamint támogatja a tanulást és a kompetenciák elsajátítását. A tanulók értékelése formatív (folyamatba ágyazott: támogató tanácsadás arra vonatkozóan, hogy a következő alkalomra mit lehetne javítani), szummatív (folyamatlezáró, mérleget vonó) és prognosztikus (jövőbe tekintő: annak becslése, hogy a következő tanulási szakaszban vagy iskolai tagozaton való sikeres továbbtanulás előfeltételei adottak-e).

A HSK-oktatás keretében a tanulók a 2. osztálytól érdemjegyet kapnak a teljesítményükre és

haladásukra. Az elismert HSK-kurzusok HSK-pedagógusai a félév végén minden egyes gyermek számára igazolásban rögzítik ezt az érdemjegyet. Az érintett osztályfőnök átvezeti az érdemjegyet a zürichi óvodai és általános iskolai bizonyítványba. Az óvodás és 1. osztályos gyermekek nem kapnak érdemjegyet. A HSK-pedagógusok emellett szóban is adhatnak visszajelzést a szülőknek a gyermekük tanulmányi előmeneteléről.

Tárgyfüggetlen kompetenciák

Az érdemjegyek arról tájékoztatnak, hogy a HSK-oktatásban részt vevő adott tanuló milyen mértékben sajátította el a megcélzott kompetenciákat, és milyen volt a tanulmányi előmenetele. A HSK-pedagógus saját belátása szerint az egyes kompetenciaterületeket is értékelheti a igazolásban. Az 1. és a 2. ciklus esetében ezek a következők: hallottszöveg-értés, olvasottszöveg-értés, beszéd, írás, nyelv(ek) a középpontban, irodalom a középpontban, valamint természet, ember, társadalom (NMG). A 3. ciklusban ezek a következők: hallottszöveg-értés, olvasottszöveg-értés, beszéd, írás, nyelv(ek) a középpontban, irodalom a középpontban, valamint természet és technika (NT) / gazdaság, munka és háztartás (WAH) / terek, idők, társadalmak (RZG) / vallások, kultúrák, etika (RKE).

Az osztályozás a fenntartók által kidolgozott vagy a *származási országok* művelődésügyi minisztériuma által rendelkezésre bocsátott tantervekre vonatkozik van és a jelen kerettanterv kompetenciáihoz kell igazodnia. Az érdemjegy a tantárgyi teljesítményről és kompetenciákról tanúskodik, nem pedig a magatartásról, szorgalomról vagy pontosságról. A teljesítmény értékelésekor és az osztályozáskor alapvetően a zürichi iskolákban alkalmazott osztályozási skála alkalmazandó.

Az érdemjegy az adott gyermek vagy fiatal tanulmányi összteljesítményét értékeli. Nemcsak a formális vizsgákon nyújtott teljesítményt tükrözi, hanem kiterjed a HSK-pedagógus tárgyi teljesítménnyel kapcsolatos megfigyeléseire is (pl. szóbeli vélemény, a tanulási folyamattal kapcsolatos megfigyelések stb.). Ezért tehát nem a vizsgaeredmények átlaga.

A HSK-pedagógusok kérésre támogatják az osztályfőnököt a tanulók értékelésében (különösen a további tanulmányokat illetően).

Házi feladatok

A házi feladat támogathatja a tanulási folyamatot, ugyanis lehetőséget teremt valamely tantárgyi témával az oktatáson kívül való elmélyült foglalkozásra. A gyermekeknek és fiataloknak képesnek kell lenniük a házi feladatot rendszerint közvetlen szülői segítség nélkül megoldani. Lehet haszná az azonban a szülők származási nyelvi kompetenciái bevonásának – például a párbeszédes vagy játékos házi feladatok esetében. Emellett a szülőkkel szemben elvárás, hogy érdeklődjenek gyermekeik tanulása iránt. Ez a szülőkkel való helyes együttműködéssel – például szülői értekezletek vagy adott esetben iskolalátogatás keretében – támogatható. A házi feladat meghatározásakor a HSK-pedagógusok figyelembe veszik a tanulók egyéni teljesítőkéességét és életkorát. Elkerülik így a tanulók túlterhelését és rájuk szabott kihívásokkal motiválják őket.

Oktatási eszközök és oktatási anyagok

Az oktatási eszközöket és oktatási anyagokat a HSK-fenntartók választják ki és bocsátják rendelkezésre. Figyelembe veszik a tanulók eltérő tanulási képességét, kompetenciacéljait és egyedi helyzetét (*két- vagy többnyelvűség, migrációs tapasztalat*). A kerettanterv betartásával segítik a kerettanterv követelményeinek teljesítését. A hagyományos oktatási eszközök (könyvek, munkafüzetek stb.) mellett az elektronikus médiát (online hozzáférhető filmek, videóhívás, közösségi média stb.) is használják.

Módszer-választás

Az oktatás kialakításában a HSK-pedagógusok – a jelen kerettanterv didaktikai alapelvei adta keretek között – szabadon választják meg módszereiket. Olyan módszert választanak, amely a meghatározott oktatási helyzetekben legjobban megfelel az adott kompetenciacéloknak és tartalmaknak, valamint a tanulóknak és saját maguknak. Ügyelnek arra, hogy többféle módszertani megközelítést alkalmazzanak – pl. közvetlen utasítás, felfedező tanulás, tervmunka, projektoktatás, tanulócsoporthoz végzett munka stb.

A modellválasztás figyelembe veszi azt a körülményt, hogy a tanulócsoporthoz gyakran heterogén összetételű: Különböző iskolai osztályokból vagy iskolákból származnak, eltérő életkorúak, különböző személyes háttérűek és az első és a második nyelv tekintetében eltérő szinten állnak.

Az oktatás semlegessége

A HSK-oktatás politikailag és felekezetiileg semleges. Pluralista világnézetet alapul és mentes bármilyen politikai és nacionalista indoktrinációtól.

Az oktatás különbözőképpen értelmezi a történelmi eseményeket (vö. a Lehrplan 21 „Didaktikai javaslatok a Terek, idők, társadalmak oktatásához” [Didaktische Hinweise zu Räume, Zeiten, Gesellschaften] fejezetét): A történelmi tények felülvizsgálhatók. A tények értelmezése azonban nézőpont, álláspont és érdek függvénye.

Ha a HSK-oktatás vallással foglalkozik, akkor célja a vallások ismerete, nem pedig, hogy valamely hit mellett elkötelezze magát, vagy vallási cselekményeket végezzen. Az oktatás támogatja az elfogulatlan és nyitott magatartást és a vallásokkal és világnézetekkel való megkülönböztetésmentes foglalkozást (vö. a Lehrplan 21 tanterv „Didaktikai javaslatok az Etika, vallások és közösségek oktatásához” [Didaktische Hinweise zu Ethik, Religionen, Gemeinschaft] fejezetét).

Az oktatás semlegessége akkor teljesül, ha például adott ország nemzeti himnuszát bemutatják, tartalmilag megbeszélik és elhelyezik történelmi kontextusában. Az oktatás semlegessége azonban sérül, ha minden óra előtt közösen eléneklik a nemzeti himnuszot, ha egyoldalú nemzeti *identitás* részesül támogatásban, vagy tudatosan építik a nemzeti büszkeséget.

4 „Nyelvek” terület

A terület jelentősége és célkitűzései

Szabványváltozat és nyelvi reflexió

Amennyiben lehetséges, a HSK-oktatás az érintett nyelv szabványváltozatán folyik. Ha ez nem lehetséges, akkor a megértés érdekében *dialektális* változatok és/vagy német is használható. Az oktatás támaszkodik a gyermekek származási nyelven meglévő előzetes ismereteire, amelyek egyénileg nagyon eltérő és *dialektális* formákat is tartalmazhatnak.

A *származási országok* régiókon átívelő nyelvhasználat, írásbeliségéhez való hozzáférés és íráskultúrájába való becsatlakozás érdekében elengedhetetlen a *származási ország* szerinti *szabványváltozat* ismerete. Ezt a célt szolgálja a nyelvtan és helyesírás átadása, valamint a nyelvi reflexió és összehasonlítás életkornak megfelelő formái. A tanulókat motiváló tanulási lehetőségek ösztönzik a *származási nyelvük* különböző szempontjairól való vizsgálatára (pl. *dialektusok* és az azok közötti különbségek, a nyelv fejlődése, angol és egyéb idegen szavak, strukturális különbségek és hasonlóságok a német nyelvhez és az iskolában oktatott nyelvekhez képest).

A szókincsbővítés (pl. fordulatok és példamondatok átadása) képessé teszi őket arra, hogy a különböző helyzetekben és különböző témákban megfelelően kifejezzék magukat.

A tanulók lehetőség szerint gyakran és közvetlenül megtapasztalhatják a beszélt és írott nyelv használatát. A HSK-pedagógusok ennek érdekében figyelembe veszik a tanulók javaslatait és az aktuális alkalmakat is. A *származási nyelv szabványváltozata* iránti érdeklődésüket válogatott irodalmi szövegekkel és a hagyományos és új médiákban autentikus, motiváló írásfeladatokkal való kreatív foglalkozás útján támogatják.

Heterogenitás

Az oktatás figyelembe veszi, hogy a HSK-tanulók származási nyelvi kompetenciája nagyon heterogén lehet. Ide értendők pl. a beszédkompetenciák, a szókincs terjedelme, a *származási nyelv szabványváltozatában* való jártasság, az olvasási és írási tapasztalatok és a nyelvtani és helyesírási kompetenciák. Ezen heterogenitás megfelelő kezelése érdekében a pedagógus lehetőség szerint differenciálja és egyénre szabja az oktatást és a követelményeket.

Nyelvi összehasonlítás

A – nyelvi adottságoknak megfelelően – *származási nyelv* és a német nyelv vagy az iskolai idegen nyelvek összehasonlításával a gyermekek és fiatalok bővítik nyelvi megértésüket és nyelvi tudatosságukat (*nyelvtudatosság*). A *származási nyelvük* és a német nyelv, illetve az iskolában tanított vagy beszélt más nyelvek közötti hasonlóságok és különbségek megértése segíti tájékozódásuk és biztonságuk fejlesztését. Különösen eredményesek az osztályfőnökkel közösen megvalósított nyelvösszehasonlítási projektek.

Interdiszciplináris és területspecifikus nyelvi kompetenciák

A tanulók a *származási nyelvükön* nemcsak a mindennapokban megismert alapvető kommunikációs készségeket, hanem a különböző szövegfajták és a kognitív iskolai tanulás szempontjából döntő, interdiszciplináris és területspecifikus nyelvi kompetenciákat is elsajátítanak. Az interdiszciplináris nyelvi kompetenciák lehetővé teszik az összetett szituációk és absztrakciók megértését és megfogalmazását, az okozati összefüggések felismerését vagy saját szöveg strukturálását. A területspecifikus nyelvi kompetenciák az egyes területekre jellemző szakkifejezéseket, fogalmakat és kifejezéseket ölelik fel.

Írás

Az általános iskolában minden gyermek és fiatal német nyelven, latin betűs írás szerint tanul írni-olvasni. A HSK-oktatásban részesülő tanulók emellett a *származási nyelvük* írását is tanulják. Ha abban teljesen eltérő írást tanulnak, akkor a két elsajátítási folyamat egymástól teljesen függetlenül zajlik és nem szükséges szorosabb koordináció. Ha a HSK-oktatásban ezzel szemben latin betűs, görög betűs vagy cirill betűs írást tanulnak, akkor a HSK-pedagógusnak – a tanulási folyamatok összezavarásának elkerülése érdekében – figyelemmel kell lennie az általános iskolában német nyelven folyó írni-olvasni tanításra. Ismernie kell és képesnek kell lennie a német ábécétől való eltérések bemutatására. Ha a bevezetés mindkét nyelven egy időben történik (kétnyelvű írni-olvasni tanítás), akkor tájékozódik az érintett gyermekek rendes tanóra során történő írni-olvasni tanításának haladásáról és módszeréről. Lehetőség szerint egyeztet az illetékes osztályfőnökökkel.

A többnyelvűség didaktikája

A HSK-oktatásnak és a rendes iskolai nyelvtanításnak nem a tökéletes *két- vagy többnyelvűség* a célja, hanem a *funkcionális többnyelvűség* kialakítása. A Lehrplan 21 tanterv ezt a „Nyelvek” [Sprachen] fejezet didaktikai tanácsaiban határozza meg: „A *funkcionális többnyelvűség* célja a sokoldalú és dinamikus kompetenciák kialakítása a különböző kompetenciaterületek, illetve nyelvek különböző mértékű, fejlett kompetenciakészlete mellett a különböző helyzetek nyelvi szempontból eredményes kezelése érdekében. Nyelvtanulás közben a tanulók a már megtanultakra támaszkodnak, és így hatékonyan bővítik többnyelvű kompetenciáikat.”

A többnyelvűség kettő vagy több olyan nyelvből áll, amelyeket az adott személy a különböző területeken (pl. iskola, szabadidő, család) eltérő kifejezőkészséggel és a beszélgetőpartnertől vagy kontextustól függően használ. Az egyik nyelv gyakran domináns és a tanuló kompetensebben, szívesebben és gyakrabban használja, mint a másik nyelvet vagy nyelveket – a dominancia azonban idővel változhat. Az iskolai tanulmányok megkezdéséig számos esetben a származási vagy családi nyelv számít dominánssnak, ezzel szemben az iskolai tanulmányok előrehaladásával a német nyelv fokozatosan egyre nagyobb jelentőséget nyer a tanulók számára és végül dominánssá válik. A többnyelvű személyek rendszerint nem választják élesen szét a nyelveiket és nyelvtérületeiket, hanem a teljes nyelvi repertoárjukra támaszkodnak, valamint stratégiákat követnek és rugalmasak a nyelvhasználatban.

A származási nyelv és a (svájci) német nyelv közötti, gyakran megfigyelhető „nyelvkeverést” nem ajánlott kategorikusan akadályozni és kerülni. Megfelel ugyanis a két nyelvben és két nyelv közötti felnövekedésnek, és bizonyos tekintetben (pl. megértési segítségként, hiányosságok áthidalásaként vagy játékos tevékenységként) hasznos lehet (vö. a Zürichi Pedagógiai Főiskola [Pädagogische Hochschule Zürich] IPE-központjának [Zentrum IPE] Anyagok a származási nyelv oktatásához [Materialien für den herkunftssprachlichen Unterricht] sorozatának „A dialektus és a szabvány nyelv kezelése” [Umgang mit Dialekt und Standardsprache] című kötetét.)

Kompetenciaterületek

Előszó a kompetenciaterületekhez

A következő kompetenciaterületek és kompetenciák a Lehrplan 21 tantervből származnak. A kifejezések természetesen a *származási nyelvi* kompetenciákra vonatkoznak.

Az egyes HSK-fenntartók feladata a konkrét kompetenciák és a megfelelő tartalmak (ciklusok és kompetenciaszintek szerinti felosztás) meghatározása.

Hallottszöveg-értés

- A tanulók képesek fontos információkat megérteni a hallott anyagokból.
- A tanulók képesek követni a párbeszédet és figyelmet mutatni.
- A tanulók képesek információkat megérteni az elhangzottakból.

Beszéd

- A tanulók képesek beszédmotorikájukat, artikulációjukat és hanglejtésüket megfelelően használni. A megfelelően folyékony beszéd érdekében képesek aktiválni produktív szókincsüket és mondatmintákat – folyamatosan bővülő mértékben a *származási nyelvük szabványváltozatán* is.
- A tanulók képesek párbeszédben aktívan részt venni és párbeszédet kezdeményezni.
- A tanulók képesek megfelelően és érthetően kifejezni magukat a monológ szituációkban (pl. előadás tartása, vers szavalása...).
- A tanulók képesek reflektálni a beszéd, előadás és társalgás közbeni magatartásukra.

Olvasottszöveg-értés

- A tanulók rendelkeznek a *származási nyelvükön* való olvasás alapkészségeivel.
- A tanulók képesek az életkoruknak és körülményeiknek megfelelő szakszövegekből fontos információkat megérteni.
- A tanulók képesek az életkoruknak és körülményeiknek megfelelő irodalmi szövegeket olvasni és megbeszélni, valamint olvasási stratégiájukat fejleszteni.
- A tanulók képesek reflektálni olvasás közbeni magatartásukra és olvasási érdeklődésükre.

Írás

- A tanulók képesek a *származási nyelvükön* írásban az életkoruknak és körülményeiknek megfelelő formában kifejezni magukat. Ide tartozik a szabványváltozatban való növekvő magabiztosság. Rendelkeznek például széles mondatminta-repertoárral és kiterjedt szókinccsel.
- A tanulók sokféle szövegmintát ismernek és képesek őket az íráscéljuknak megfelelően struktúra, tartalom, nyelv és forma tekintetében saját szövegírásra használni.
- A tanulók képesek – az életkornak megfelelő tanácsok, iránymutatások és minták alapján – szövegeiket értelmesen és érthetően felépíteni.
- A tanulók – körülményeiknek és életkoruknak megfelelően – képesek szövegeiket a hivatalos és lehetőség szerint helyes szabványnyelven megfogalmazni.
- A tanulók képesek saját írásuk folyamatáról és termékéről elgondolkodni és minőségét megbecsülni.

Nyelv(ek) a középpontban

- A tanulók megfelelő kérdés és feladat alapján elgondolkodnak a *származási nyelvükről* (pl. nyelvtani nemek, többes szám és igeidők képzése, *dialektusok*, történet stb.). Ebben segít a német nyelvvel és adott esetben az iskolában oktatott vagy beszélt másik nyelvekkel való összehasonlítás – a *származási nyelv sajátosságainak* kiemelése és felismerése érdekében (*nyelvtudatosság (language awareness)*).
- A tanulók képesek megvizsgálni a nyelv használatát és hatását.
- A tanulók rendelkeznek a tanévek során felépített és begyakorolt helyesírási és nyelvtani tudással.

Irodalom a középpontban

- A tanulók ismerik a *származási kultúrájukból* az életkoruknak megfelelő irodalmi szövegeket (gyermekversek, dalszövegek, próza, költemények, szóbeli elbeszélések stb.).
- A tanulók képesek ezen szövegekről és a megértésükről beszélgetni.
- A tanulók ismerik a *származási országuk* irodalmát (költemények, jelentős személyek stb.).
- A tanulók képesek összehasonlítani a különböző nyelvek és *kultúrák* tematikusan felhasznált szövegeit.
- A tanulók megismerik, felismerik és reflektálnak arra, hogy az irodalmi szövegek az esztétikai hatás érdekében tartalom, forma és nyelv tekintetében tudatosan jönnek létre. Felismerik a műfajok és az irodalmi művek lényegi jellemzőit.

5. „Természet, ember, társadalom” terület

Előszó

A természet, ember, társadalom terület a következő négy tartalmi perspektívát öleli fel: természet és technika (NT); gazdaság, munka, háztartás (WAH); terek, idők, társadalmak (RZG) és vallások, kultúrák, etika (RKE). Az első és a második ciklusban egyetlen terület fogja össze a négy különböző tartalmi perspektívát. A természet, ember, társadalom tehát az elsőtől a harmadik ciklusig a teljes területet és az első és második ciklusban a területi tantervet egyaránt jelöli. A harmadik ciklusban a négy perspektíva minden esetben a konkrétan kijelölt területeken belül kerül bemutatásra.

A terület jelentősége és célkitűzései

A tanulók bővítik kompetenciáikat a különböző *kulturális* háttérű emberekkel való tiszteletteljes együttélés, kompromisszumra törekvés és békés konfliktuskezelés terén. Ezen *interkulturális kompetenciákhoz* járul hozzá az előítélettől mentes és reflektáló összehasonlítás – legyen az akár a különböző származási régiók, *dialektusok*, nyelvek és vallások, *származási országok* és Svájc vagy a *származási országok* és egyéb országok között. Az oktatás támogatja a nyílt és toleráns magatartást. Ennek során elkerüli az összehasonlításon keresztüli sztereotipizálást vagy hátrányos megkülönböztetést. Nem tekinthető például egy konkrét gyermek valamely meghatározott vallás, etnikum vagy nyelv képviselőjének.

A HSK-oktatásban a tanulók bevándorolt vagy *többszörnyelvű* családok két- vagy *többszörnyelvű* gyermekeiként és fiataljaiként foglalkoznak a helyzetükkel. Az azonos *származási nyelvet* egyesítő tényezőként élik meg a tanulócsoportban. A *származási országgal* való személyes tapasztalataik és a vele való kapcsolatuk eltérő. Ugyanazon származási országon belül az oktatás figyelembe veszi a vallási hovatartozást, világnézetet, társadalmi státuszt, nyelvet (*dialektális* változatok, *többszörnyelvűség*) és a helyi földrajzt.

Az oktatás foglalkozik Svájc és a *származási ország* értékeivel. A hasonlóságok és különbségek tudatosításával a tanulók tisztázzák a sokféleséggel kapcsolatos saját értékeiket. Ez a folyamat támogatja az önálló személyiség kialakítását, ami integrálja a különböző kapcsolatrendszereket. Ezzel egy időben erősíti a tanulók öntudatát.

Az oktatás tényszerű témákkal foglalkozik és elmélyíti a különböző *kultúrák* ismeretét. A konkrét esetek alapján keresztkapcsolatok és összehasonlítás válik lehetségessé.

Az oktatás reflektál a ki- és bevándorlás során szerzett tapasztalatokra és az *interkulturális* társadalomban való mindennapi együttéléssel kapcsolatos tapasztalatokra.

A tanulók példák formájában ismerik meg a *származási országuk* történelmét és földrajzát. Megismerkednek a származási ország és Svájc jelenével is.

A szakoktatásban a tanulók új fogalmakat tanulnak, amelyek egyaránt segítenek felépíteni tudásukat és bővíteni nyelvi kompetenciáikat. A pedagógussal szemben elvárás a nagyfokú nyelvi tudatosság, hogy az egyes oktatási területekhez szükséges kifejezéseket és szakszókincset célzottan és kifejezetten át tudja adni és be tudja gyakoroltatni.

Kompetenciaterületek

Előszó a kompetenciaterületekhez

A következő kompetenciák kifejezetten a HSK-oktatáshoz lettek meghatározva. Ez garantálja a HSK-oktatás sajátosságaival való foglalkozást is. A vezérgondolat értelemszerűen a Lehrplan 21 tanterv kompetenciameghatározásaiban is megjelenik. A következő felsorolás összeköti a HSK-oktatásba átültetett egyes kompetenciákat a Lehrplan 21 tanterv megfelelő kompetencialeírásaival. Ugyanakkor érdemes külön is foglalkozni a Lehrplan 21 tanterv Természet, ember, társadalom (NMG, 1. és 2. ciklus) területével, valamint a 3. ciklusban a Vallások, kultúrák, etika (RKE), Terek, idők, társadalmak (RZG), Gazdaság, munka, háztartás (WAH) és Természet és technika (NT) területtel. A nyelvi területhez hasonlóan a tanulóknak a tankötelezettség végéig kell elsajátítaniuk a kompetenciákat.

Természet, ember, társadalom

– Vallások, kultúra, etika

- A tanulók képesek másra figyelni, érzéseket észlelni és a másik személynek válaszolni. Folyamatosan felülvizsgálják a magukról és másokról alkotott képet.

Kapcsolódás a Lehrplan 21 tantervhez

NMG.10: „Közösség és társadalom – Az együttélés kialakítása és részvétel”

RKE.5: „Én és a közösség – Élet és az együttélés kialakítása”

- Elmélyülten foglalkoznak a *származási országuk* és Svájc különböző *életvilágaival* és nyitottságot alakítanak ki irántuk. Képesek reflektálni a különböző *életvilágokhoz* való tartozásuk érzéseire és ezen érzéseket a személyiségükbe beépíteni.
Képesek konstruktívan kezelni a divergáló lojalításokat.
- A tanulók képesek felismerni, hogy az emberi együttélés során elengedhetetlen egymásra tekintettel lenni és a szabályokat betartani. Tisztában vannak azonban azzal is, hogy a szabályok megváltoztathatók és változó értékeken és normákon alapulnak.
- Képesek felismerni, hogy számos alapvető kérdésre adott válasz függ a személyes értékektől és világnézettől. Ismerik a *származási ország* és Svájc fontos értékeit és hagyományait, és reflektálnak arra, mennyiben függnek ezek a személyes értékektől és világnézettől. Ismerik a *származási ország* és Svájc fontos értékeit és hagyományait, és reflektálnak rájuk.
- Képesek megnevezni saját érzéseiket és az idegen érzéseket, valamint képesek beszélni az új kihívásokról. Az ember szellemi, lelki és testi folyamatainak alapvető ismerete és az ezzel összefüggő megfelelő *származási nyelvi* szókincs hozzásegíti őket saját maguk és embertársaik mélyebb megértéséhez és a saját életben való tájékozódáshoz. Rendelkeznek az ahhoz szükséges fogalmakkal, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy beszéljenek személyes észleléseikről, igényeikről és kívánságaikról.

Kapcsolódás a Lehrplan 21 tantervhez

NMG.11: „Alapvető tapasztalatok, értékek és normák megismerése és reflektálás rájuk”

RKE.1: „Reflektálás az alapvető egzisztenciális tapasztalatokra”

RKE.2: „Értékek és normák tisztázása és felelősségvállalás a döntésekért”

- A családdal, barátsággal, iskolával, *származási országgal*, saját etnikummal és vallási intézményekkel kapcsolatos tapasztalatokkal való tudatos foglalkozás betekintést enged számukra a társadalmi összefüggések és kölcsönhatások sokféleségébe. Képesek felismerni, hogy az egyén a közösség részeként ennek hatása alatt áll és erre hatással van.
- Jól ismerik a *származási országukat*.
Lehetőség szerint előítélet nélkül viszonyulnak a *származási ország* és Svájc különböző népcsoportjainak tagjaihoz. Ennek során törekednek az értékeik és életformájuk megértésére. Képesek felismerni saját és mások előítéleteit és ezeket konstruktívan kezelni.

Kapcsolódás a Lehrplan 21 tantervhez

NMG.12: „Találkozás vallásokkal és világnézetekkel”

RKE.3: „A vallások kulturális és társadalmi nyomainak és hatásainak felismerése”

RKE.4.4: „Vallásokkal és világnézetekkel való foglalkozás”

Természet, ember, társadalom – Terek, idők, társadalmak

- A földrajzi, gazdasági és ökológiai tartalmak bővítik a *származási országgal* kapcsolatos ismereteket. A megfelelő alapvető tájékozódási tudás hozzásegíti őket ezen ismeretek egységes követéséhez. Képesek a legkülönbözőbb forrásokból származó információkat rendszerezni és súlyozni. Ez a *származási országban* való eligazodásban is segíti őket.
- A tanulók felismerik, hogy az ember érzései, gondolatai és cselekedetei hatással vannak a fejlődésre. Foglalkoznak a regionális, nemzeti és globális problémákkal és észlelik a közvetlen életükre gyakorolt hatásukat.

Kapcsolódás a Lehrplan 21 tantervhez

NMG.7: „Az emberek életmódjának és életterének megismerése és összehasonlítása”

RZG.2: „Életmódok és életterek jellemzése”

RZG.3: „Az ember-környezet kapcsolat elemzése”

- Saját kutatómunkájuk és képek, térképek és egyéb médiumok (pl. a *származási nyelven* íródott weboldalak), továbbá reflektálás és Svájccal való összehasonlítás folytán differenciált képet alkotnak a *származási országukról*.

Kapcsolódás a Lehrplan 21 tantervhez

NMG.8: „Emberi térhasználat – tájékozódás és részvétel a tér formálásában”

RZG.4: „Térbeli orientáció”

- A tanulók ismerik és tisztelik *származási országuk* jelenlegi és múltbeli kulturális kincseit.
- Az alapvető tájékozódási tudással képesek megszerezni a *származási ország* történelmi és jelenlegi eseményeit, fejleményeit és emlékeit. Ebben fontos szerepet játszik a migrációs történet.
- A kiválasztott példák alapján felismerik, hogy minden megjelenítés szubjektív és értékeket hordoz. Megértik, hogy a különböző álláspontok és érdekek jobban megérthetők a történelmi összefüggések számításba vételével is.

Kapcsolódás a Lehrplan 21 tantervhez

NMG.9: „Az idő, időtartam és változás megértése – A történelem és a történetek megkülönböztetése”

RZG.6: „A világtörténelmi kontinuitások és fordulatok magyarázata”

RZG.7: „A történelmi kultúra elemzése és használata”

- Tisztában vannak társadalmi részvételükre és a jelenlegi és jövőbeli fejlemények önálló befolyásolására és ennek felvállalására vonatkozó lehetőségeikkel.
- Ismerik az alapvető emberi jogokat, beleértve a gyermekjogokat, és betartják őket.

Kapcsolódás a Lehrplan 21 tantervhez

NMG.10: „Közösség és társadalom – Az együttélés kialakítása és részvétel”

RZG.8: „A demokrácia és az emberi jogok megértése és elköteleződés mellettük”

Természet, ember, társadalom

– Gazdaság, munka, háztartás

- A tanulók foglalkoznak a *származási ország* élet- és munkaformáival, és képesek őket Svájjal összehasonlítani.
- Betekintésük van a politika, gazdaság és *kultúra* összefüggéseibe.

Kapcsolódás a Lehrplan 21 tantervhez

NMG.6: „Munka, termelés és fogyasztás – Helyzetek feltárása”

WAH.1: „A termelés és a munka világának felfedezése”

WAH.3: „A fogyasztás alakítása”

Természet, ember, társadalom

– Természet és technika

- A tanulók képesek a természet, technika és ember együttműködését az általánosan érvényes törvényszerűségek értelmében értékelni.
- Példaszerűen foglalkoznak természeti és technikai témákkal és bővítik a vonatkozó *származási nyelvi* szókincsüket.

Kapcsolódás a Lehrplan 21 tantervhez

NMG.2: „Állatok, növények és életterek felfedezése és fenntartása”

NMG.5: „A műszaki fejlődés és megvalósulásának megismerése, értékelése és alkalmazása”

NT.1: „A természettudományok és a technika jellegének és jelentőségének megismerése”

6 Az egyes ciklusokban folyó oktatás

2. ábra: Fejlődésorientált megközelítés és területek

(vö. A Lehrplan 21 tanterv „Az 1. ciklus súlypontjai” [Schwerpunkte des 1. Zyklus] és „A 2. ciklus súlypontjai” [Schwerpunkte des 2. Zyklus] című fejezeteivel).

A 2.3. fejezettel összhangban a HSK-kerettanterv abban különbözik a Lehrplan 21 tantervtől, hogy a kerettanterv szerint elsajátítandó kompetenciák nem az egyes ciklusok és kompetenciaszintek szerint vannak felosztva. A HSK-fenntartók felelnek a ciklusspecifikus kompetenciák és a megfelelő tartalmak meghatározásáért. A következő tartalmak az egyes ciklusokat érintő alapvető megfontolásokként értendők.

A legtöbb kompetenciával mindhárom cikluson keresztül spirálisan egymásra épülő formában folyik a munka. Egyes kompetenciaelemek azonban nem az 1. ciklus kezdetével indulnak, hanem később, mivel kialakításukhoz a fejlődésben és a gyermekek tanulásában bizonyos előfeltételeknek kell teljesülniük. Más kompetenciaelemek viszont a 3. ciklus vége előtt zárulnak.

1. ciklus

Az 1. ciklusban az oktatás nagy hangsúlyt helyez a gyermekek fejlődésére és mindenekelőtt tantárgyakon átívelően szerveződik és alakul. A játéknak nagy jelentősége van. Ezen irány megtartása érdekében a Lehrplan 21 tanterv kilenc fejlődésorientált megközelítést mutat be a fejlődéshez és a gyermekek tanulásához való kapcsolódásra az 1. ciklusban.

Az óvodás gyermekek érzéki tapasztalatok és cselekvés útján, önállóan vagy utánzással tanulnak. A valóságról mindig összefüggésekben tanulnak. A mellékesen vagy akaratlanul tanultakat a pedagógus támogatásával alakítják fogalmakká és explicit tudássá. Ha például leugranak egy lépcsőfokról, akkor közben megtanulják a lépcső fogalmát, de az ugrás technikáját és a félelem vagy a siker érzését is. Ennek megfelelően az oktatás a gyermekek mindennapi életéből indul ki, helyzeteket teremt az egyéni cselekvéshez és tapasztaláshoz.

Az oktatás élményeket nyújt a gyermekeknek, amelyekből megtanulhatják a képeket és elképzeléseket szavakká és mondatokká alakítani. A szókincs támogatása figyelembe veszi – a gyermekek *életvilága* mellett – a térbeli tájékozódás funkcionális szavait (hol, hátul, felett stb.) és a logikai viszonyok funkcionális szavait (több, kevesebb, ugyanannyi stb.) is.

Az oktatás játékos formában ismerteti meg a gyermekeket a képeskönyvek és szövegek világával. A gyermekek megtanulják, hogy mindennapjaik szimbólumainak, jeleinek és piktogramjainak jelentése van.

A gyermekek felismerik a leírt szöveget és az írás funkcióját. Gyakorolják a különböző íróeszközök célzott és ellenőrzött használatát. Egyéni körülményeiktől függően elkezdnek olvasni és írni.

Az első és második osztályos gyermekek számára a kiindulási alapot a személyes családi, *származási országi* és svájci tapasztalatok jelentik. Ebben az életkorban még erős a családi kötődés és a családi értékekkel való azonosulás.

Az oktatás minden nyelvi területet támogat: hallottszöveg-értés és beszéd, olvasottszöveg-értés és írás, nyelv(ek) a középpontban, irodalom a középpontban. Ezen a téren mindenekelőtt játékos tanulási formákat, részben azonban szisztematikus és célorientált képzést is alkalmaz az oktatás. Az írásba és olvasásba történő bevezetés a német nyelven történő írni-olvasni tanítás bevonásával történik. Erősen ajánlott, hogy a HSK-pedagógus és az osztályfőnök koordináltan járjon el. A félreértések elkerülése érdekében a HSK-pedagógus adott esetben összehasonlíttja a tanultakat a német ábécével.

2. ciklus

A második ciklusban tanuló gyermekek szempontjából nagyon fontos, hogy a tanulócsoportban azonos életkorúak legyenek. Kialakul bennük a természetes érdeklődés a velük kapcsolatba kerülő különböző életmódok és *életvilágok* iránt. Környezetükhöz (család, iskola) általában pozitívan viszonyulnak és alig kérdőjelezik meg Rendszerint előítéletmentesek, nyitottak és spontán módon viszonyulnak a saját és más *kultúrákhoz*, és érdeklődnek a *származási országban* lévő családjukkal fennálló kapcsolatok és kötődés iránt.

Az oktatás minden nyelvi területet – hallottszöveg-értés és beszéd, olvasottszöveg-értés és írás, nyelv(ek) a középpontban és irodalom a középpontban – támogat. Kiemelt figyelmet kap a kompetenciák igényes és összetett nyelvi rendszerben történő erősítése.

3. ciklus

A 3. ciklusban a fiatalok egyre kritikusabban foglalkoznak a saját és környezetük értékeivel. Ennek eredményeként bizonyos körülmények között elfordulnak az öröklött értékektől és normáktól, vagy éppen idealizálják őket. Gyakran megkérdőjelezzik a HSK-oktatás értelmét is.

A HSK-pedagógus megérti ezt a feldúlt helyzetet, foglalkozik vele és a különböző (élet)modelleket kritikusan mutatja be az oktatásban. Ezáltal segíti a fiatalok tájékozódását, személyiségük fejlődését és a saját útjuk megtalálását. Kifejezetten támogatja a fiatalokat a különböző tapasztalatok, értékek és hovatartozások életükbe történő beépítésében.

Az oktatás támaszkodik a fiatalok egyéni képességeire és ismereteire. Az oktatás során arra bátorítják a tanulókat, hogy támaszkodjanak *interkulturális* és *kulturális* ismereteikre is – ne csak a HSK-oktatásban, hanem az általános iskolai oktatásban és az iskolán kívül is.

Az oktatásban fontos szerepe van a szóbeli és írásbeli kommunikációnak, a nyelvi megfigyelésnek és a médiahasználat oktatásának. A fiatalok lehetőséget kapnak az elsajátított kompetenciák különböző nyelveken (*származási nyelv*, német, francia, angol) történő használatára, analógiák felállítására és ismereteik hálózatosítására. Így bővíthetik nyelvi és cselekvési kompetenciáikat.

Az oktatás támogatja a fiatalokat a szakmai jövőjük tisztázásában, valamint a munka világába és a svájci társadalomba való integrálódásban. Kifejezetten támogatja őket abban, hogy *két- vagy többnyelvű és interkulturális kompetenciáikra* erőforrásként tekintsenek és hasznosítsák őket.

7. Szószedet

A következő magyarázatok a megfelelő fogalmak jelen szövegben használt értelmét ismertetik. Eltérő jelzés hiányában a következő magyarázatok Zürich kanton Művelődésügyi Igazgatóságának *Anyanyelvi kultúra és nyelv oktatására vonatkozó kerettantervén* valamint a Kantoni Oktatásügyi Igazgatók Konferenciája (EDK) Főtitkárságának *Anyanyelven történő oktatás* című kiadványán alapulnak.

Kétnyelvűség

→ Ld. *második nyelv*.

Dialektus

A dialektus vagy nyelvjárás valamely szabványnyelv (pl. német) vagy valamely regionális nyelv (pl. svájci német) helyi vagy regionális változata.

A *származási nyelv szabványváltozatától* nagyobb vagy kisebb mértékben különbözhet, és részben valamely régió *helyi nyelveként* is működhet.

Első nyelv (L1), származási nyelv

Első nyelvként az első szocializációs nyelv értendő, vagyis az a nyelv, amelyet adott személy időben elsőként tanult meg. A mindennapokban ezt „*anyanyelv*”-nek is nevezzük. Első nyelvként számos gyermek nem csak egy, hanem kettő vagy több nyelvet tanul meg. Ilyen esetben (vagyis amikor adott személynek több első nyelve van) szimultán kétnyelvűség áll fenn. Az első nyelv az élet során domináns nyelv maradhat, azonban részben veszíthet is a jelentőségéből – különösen, ha nem azonos az adott személy oktatási nyelvével vagy lakóhelyének *helyi nyelvével*.

Adott személy származási nyelve az a nyelv vagy annak dialektusa, amely a *származási ország* vagy származási régió helyi változata vagy *szabványváltozata*. Ha adott személy második vagy harmadik generációs bevándorló, akkor az első nyelve nem feltétlenül azonos a származási nyelvével.

Szaknyelv

A szaknyelv a *származási nyelv szabványváltozatának* változata, amelyet szakterületspecifikus szókincs jellemez.

Idegen nyelv

Az idegen nyelv olyan nyelv, amelyet adott személy a saját első nyelve mellett és azon a helyen kívül tanul, ahol *helyi nyelv*-nek számít. Az idegen nyelv különbözik tehát a második nyelvtől, amelynek tanulása a célnyelvi országban történik. Bizonyos idegen nyelvek oktatása a közoktatás feladata. A svájci kantonok állami iskoláiban többnyire a többi országrész hivatalos nyelveit és angolt tanítanak idegen nyelvként.

Funkcionális többnyelvűség

Funkcionális többnyelvűségen az adott helyzetnek és igényeknek megfelelő, több nyelven folytatott kommunikálás képessége értendő. Ez a nyelvi kompetencia ellentétes a kiegyensúlyozott és szimmetrikus *többnyelvűséggel*. A funkcionális *többnyelvűség* újraértékelése elismeri, hogy a nyelvi kompetenciához különböző, eltérő mértékben fejlesztett alapképességekkel járul hozzá. Nincsen minden esetben szükség tehát az egyes alapképességek legmagasabb szintjét elérni, bizonyos célok teljesítéséhez olykor elegendő meghatározott készségek birtoklása és funkcionális alkalmazási képessége is. A funkcionális *többnyelvűség* kialakítása az állami iskolák egyik célja.

Származási ország, származási állam

Származási országgént azon állam értendő, amelyben adott személy vagy gyám (vagy további rokon) korábban élt vagy még mindig él. A származási országhoz való kötődés eltérő erősségű lehet és függhet a bevándorlási generációtól is.

Művelt nyelv

→ Ld. *Származási nyelv szabványváltozata*.

Identitás, kettős/többses kultúrájú identitás

(Egyéni) identitásként az ember egyedisége és önmaga érzékelése értendő. Az identitás folyamatjellegű és dinamikus. Az identitást a társas interakciók alakítják ki, különösen a nyelv. Kettős/többses kulturális identitáson az egyszerre kettő (vagy) több csoporthoz való tartozás és az értékeikkel és viselkedésmódjukkal való azonosulás szubjektív érzése értendő.

Integráció

A jelen szövegben integrációként az a folyamat értendő, amelyben a különböző szociális, kulturális és nyelvi háttérű személyek és csoportok valamely társadalom egyenjogú szociális és politikai részévé válnak és nyelvi és kulturális háttérük tiszteletben részesül.

Kompetencia

A Lehrplan 21 tanterv Alapelvek c. fejezetének kompetenciameghatározása Franz E. Weinert kifejtésén alapul. Szerinte a kompetenciák „több tartalommal és folyamattal kapcsolatos vetületet ölelnek fel: képességek, készségek és tudás, de készség, viselkedésmód és beállítódás is. [...] A kompetenciák vetületei egyszerre szakmai és szakmákon átívelő jellegűek. A szakmai kompetenciák szakterületspecifikus tudást és a velük összefüggő képességeket és készségeket írnak le. A szakmákon átívelő kompetenciák azon tudást és képességet jelentik, amely a szakterületeken kívül az iskolai és iskolán kívüli tanuláshoz fontosak. Ide tartoznak a személyes, szociális és módszertani kompetenciák.”

Kultúra

A jelen kerettanterv kultúrán valamely társadalmat vagy etnikai csoportot jellemző szellemi, anyagi és érzelmi szempontok összességét érti. Nemcsak a művészeteket és az irodalmat foglalja magába, hanem az életformákat, alapvető emberi jogokat, értékrendszereket, hagyományokat és hitbéli nézeteket is. Az egyén nem redukálható kultúrájára vagy etnikai csoportjára. Nem szükséges tehát, hogy meghatározott ismérvekkel, tulajdonságokkal vagy magatartásmóddal rendelkezzen csak azért, mert bizonyos kultúrához tartozik. Valamely társadalom vagy etnikai csoport kultúrája emellett nem is homogén, statikus vagy zárt. A kulturális gyakorlat ezzel szemben mindig új jelentést ad és a különböző kulturális gyakorlatok keverednek is.

Életvilág

A kerettanterv életvilágon azon dolgok, események és tények összességét érti, amelyekkel az ember a jelenben érintkezik. Az életvilág csupán csak része a teljes világnak és függ az egyén élethelyzetétől. A kerettantervben nem különül el szigorúan egymástól a *kultúra* és az életvilág, de a második fogalom esetében nagyobb hangsúly kerül az egyén kapcsolatára a saját jelenével, cselekedeteivel és beszédével.

Helyi nyelv

A helyi nyelv az a nyelv, amelyen az adott hely népességének többsége kommunikál. Svájc esetében a helyi nyelvek a svájci német *dialektusai*, a francia, olasz vagy rétoromán nyelv.

Többsnyelvűség, többsnyelvű

A többsnyelvűség fogalma azt a jelenséget írja le, amikor valakinek három vagy több nyelven is vannak kompetenciái. A fogalom vonatkozhat egyénekre és teljes társadalmakra egyaránt. Svájcban néha ekként hivatkoznak arra a jelenségre is, hogy az országban négy nyelvet beszélnek. A jelen kerettanterv akkor vonatkozik többsnyelvű egyénre, ha az adott személynek három vagy több nyelven van aktív vagy passzív kompetenciája – függetlenül az adott nyelvekkel való egyéni kapcsolattól (*első nyelv, második nyelv, származási nyelv, idegen nyelv*). Ebben az értelemben adott gyermek akkor is többsnyelvűnek tekintendő, ha német az *első nyelve*, és emellett két *idegen nyelvet* is beszél.

→ Ld. még: *két- vagy többsnyelvűség*.

Anyanyelv

Anyanyelven az elsőként tanult nyelv, az *első nyelv* értendő. A fogalom pontatlan, mert abból indul ki, hogy csak az anyának van döntő szerepe az első nyelv elsajátításában. A kerettanterv ezért csak *első nyelvet* említ.

Nyelvtudatosság (language awareness)

A nyelvtudatosság (language awareness) explicit nyelvi ismeretet, a nyelv tudatos észlelését és így a nyelvhasználat és a nyelvtanulás folyamata iránti érzékenységet jelent. Ide tartozik a metanyelvi kommunikáció, pl. a nyelvek elkülönítése vagy keverése, valamint a nyelvi összehasonlítás, pl. az első és a második nyelv vagy a szabvány nyelv és a

dialektus összehasonlítása. A nyelvi tudatossággal kapcsolatos pedagógiai célok többek között a nyelvek iránti kíváncsiság és érdeklődés, a nyelvi sokféleség figyelembevétel és elismerése (az osztályban, a társadalomban), valamint a nyelv és az interakciók többszempontú megközelítése.

A származási nyelv szabványváltozata

Valamely nyelv szabványosított, szótárakban és nyelvtanban lefektetett és kötelezőnek nyilvánított változata a *származási nyelv* szabványváltozata. Olykor írott, irodalmi vagy *művelt nyelvként* hivatkoznak rá, és általában megkülönböztetik a *dialektusoktól*. Ha a szabványváltozat mindig csak meghatározott (pl. hivatalos) helyzetekben használatos, és a mindennapokban valamely *dialektust* beszélnek, akkor diglossziáról beszélünk. Az állami iskolák és a HSK-oktatás fő nyelvdidaktikai célja a szabvány nyelv elsajátítása.

Interkulturális kompetencia, interkulturális tanulás

A interkulturális kompetencia a különböző kulturális háttérű emberekkel való sikeres interakció képességét jelenti. Kifejleszhető interkulturális tanulással és a különböző *élethelyzetekben* nyert tapasztalatokkal.

Második nyelv (L2)

Második nyelv az a nyelv, amelyet az egyén időrendben másodikként sajátít el. Migrációs háttérű személyek esetében gyakran az a nyelv, amely lehetővé teszi számukra a társadalmi életben és a helyi nyelvi közösség iránti részvételt – pl. a német Svájc német nyelvű területein. A második nyelvet az különbözteti meg az *idegen nyelvtől*, hogy többnyire vagy gyakran szükséges a mindennapokban való boldoguláshoz. Ha az adott személy már második vagy harmadik generációs bevándorló, akkor a *helyi nyelv* is lehet az *első nyelv*, és a *származási nyelv* a második nyelv, illetve az iskolában töltött idő alatt az L2 válhat a domináns nyelvvé.

A második nyelv elsajátítása

A nyelvdidaktika különbséget tesz a második nyelv és az *idegen nyelv elsajátítása* között. Akkor beszélhetünk második nyelv elsajátításáról, ha adott személy abban a régióban sajátítja el a második nyelvét, amelyben ezt a nyelvet *helyi nyelvként* beszélnek. A megfelelő nyelvvégzés, a megfelelő nyelvvégzés, a megfelelő nyelvvégzés, amely különbözik az *első nyelv* és az idegen nyelv tanítása során alkalmazott didaktikáktól.

Két- vagy többnyelvűség, két- vagy többnyelvű

A legtagabb értelemben az számít két- vagy többnyelvűnek, akinek két vagy több nyelven vannak aktív vagy passzív kompetenciái. A jelen kerettanterv azonban szűkebb meghatározást alkalmaz: csak azon személyeket tekinti két- vagy többnyelvűnek, akik németül és egy vagy több, némettől eltérő *származási nyelvet* beszélnek.

8 Mellékletek

I. melléklet: Zürich kanton keretfeltételei

A jelen melléklet először áttekinti a HSK-oktatás kantonközi és jogszabályi alapelveit. Ezután a Zürichi Köznevelési Hivatal ismerteti a jogszabályi feltételek alapján a kantonban kialakult gyakorlatot (eljárások, szervezet, együttműködés).

Kantonközi alapelvek

A Kantoni Oktatási Igazgatók Konferenciája [Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren] (EDK) ismételt nyilatkozatot adott ki a HSK-oktatással kapcsolatban. Az 1991. október 24-i, „Ajánlások az idegen nyelvű gyermekek oktatásához” [Empfehlungen zur Schulung der fremdsprachigen Kinder] című ajánlásukban megerősíti, hogy a migrációs háttérű gyermekeknek alapvető joga, hogy „ápolják származási országuk nyelvét és kultúráját”. Az EDK részletes ajánlásokat fogalmaz meg az érintett kanton és helyi felelősöknek:

- támogassák a megfelelő formájú HSK-oktatást és lehetőség szerint legalább heti két tanórán építsék be az oktatásba;
- térítésmentesen bocsássák rendelkezésre a szükséges iskolai berendezéseket,
- támogassák a rendes iskola pedagógusai és a HSK-oktatás pedagógusai közötti együttműködést,
- igazolják a HSK-oktatásban való részvételt és adott esetben adjanak érdemjegyet az iskolai bizonyítványban,
- tájékoztassák a migrációs háttérű szülőket a képzési lehetőségekről,
- a tanulók értékelésekor és az előmeneteli és kiválasztási döntésekben vegyék figyelembe a HSK-oktatás során elsajátított származási nyelvi kompetenciákat.

Az EDK a 2004. évi nemzeti nyelvoktatási stratégiájában is tervezi a migrációs háttérű gyermekek származási nyelvének HSK-oktatásban történő támogatását (vö. 2004. március 25-i Kötelező iskolai nyelvoktatás: EDK-stratégia és egész Svájcra kiterjedő koordinációs munkaterv). Ugyanezen célt követi a kötelező iskolai oktatás harmonizálásáról szóló kantonközi megállapodás is, amelyben a részes kantonok kötelezik magukat, hogy szervezetenként támogatják a vallási és politikai szempontból semleges HSK-kurzusokat (vö. 2007. június 14-i kantonközi megállapodás a kötelező iskolai oktatás harmonizálásáról [Interkantonale Vereinbarung über die Harmonisierung der obligatorischen Schule] (HarmoS)). A Szövetség 2011 óta a nyelvi törvény keretében támogatja a HSK-oktatási projekteket (vö. a nemzeti nyelvekről és a nyelvi közösségek közötti megértésről szóló, 2007. október 5-i szövetségi törvény [Bundesgesetz über die Landessprachen und die Verständigung zwischen den Sprachgemeinschaften] (továbbiakban: SpG) valamint a nemzeti nyelvekről és a nyelvi közösségek közötti megértésről szóló, 2010. június 4-i rendelet [Verordnung über die Landessprachen und die Verständigung zwischen den Sprachgemeinschaften] (továbbiakban: SpV).

Zürich kanton vonatkozó jogszabályai

Zürich kantonban a HSK-oktatást jogilag az óvodákról általános iskolákról szóló törvény [Volksschulgesetz] és az óvodákról és általános iskolákról szóló rendelet [Volksschulverordnung] szabályozza:

Az általános iskolákról szóló, 2005. február 7-i törvény [Volksschulgesetz]

15. §

⁽¹⁾ Az igazgatóság elismerheti az iskolán kívüli fenntartók által kínált, anyanyelvi kultúrát és nyelvet oktató kurzusokat.

⁽²⁾ A rendelet szabályozza az elismerés feltételeit és következményeit.

Az általános iskolákról szóló, 2006. június 28-i rendelet [Volksschulverordnung]

13. §

- (1) Az anyanyelvi kultúrát és nyelvet oktató kurzusok bővítik az idegen nyelvű tanulóknak a származási országuk kultúrájáról első nyelvükön szerzett ismereteit.
- (2) A kurzusért az adott származási ország követsége vagy konzulátusa felel. A Művelődésügyi Igazgatóság egyéb fenntartók kurzusait is elismerheti.
- (3) Kurzus akkor ismerhető el, ha megfelel a Művelődésügyi Tanács által kiadott kerettantervnek, politikailag és felekezetiileg semleges és nem profitorientált. A kurzusok hetente legfeljebb négy órát, óvodában és az 1. osztályban pedig hetente legfeljebb két órát ölelnek fel.
- (4) A pedagógusoknak rendelkezniük kell pedagógiai képzéssel és kielégítő némettudással, valamint részt kell venniük a kötelező továbbképzéseken.

14. §

- (1) A kurzusokra lehetőség szerint az oktatási időn kívül kerül sor.
- (2) A költségek
 - a. lehetőség szerint megfelelő helyiséget bocsátanak bérmentesen rendelkezésre,
 - b. hetente legfeljebb két tanóra erejéig mentesítik a tanulókat a rendes oktatás alól, amennyiben a kurzusra oktatási időben kerül sor,
 - c. jelzik a Művelődésügyi Igazgatóságnak a kurzusok során felmerülő szabálytalanságokat.
- (3) A kurzusokon kapott érdemjegyek bekerülnek a bizonyítványba.
- (4) A Művelődésügyi Igazgatóság szabályozza a jelentkezési eljárást. Egyebekben a fenntartó feladata a szervezés és megvalósítás, különösen a finanszírozás és a pedagógusok kiválasztása, alkalmazása és foglalkoztatása.

Az oktatás szervezése és megvalósítása Zürich kantonban

A következőkben Zürich kantonnak a jogszabályi feltételek alapján kialakult HSK-gyakorlatát ismertetjük. Ezen alfejezet témái ábécésorrendben követik egymást.

Fenntartók elismerése

A Művelődésügyi Igazgatóság elismerheti az iskolán kívüli fenntartók HSK-kurzusait, amennyiben teljesítik a jogszabályi előírásokat és a belső irányelveket. A Köznevelési Hivatal szabályozza és folytatja le az elismerési eljárást. Ha az adott nyelven már vannak elismert HSK-kurzusok, akkor fel kell venni a kapcsolatot azok fenntartójával és együttműködésre kell törekedni. A cél, hogy nyelvenként egységes és széles körben alátámasztott HSK-kínálat alakuljon ki.

Valamely HSK-fenntartó HSK-kurzusainak elismeréséhez a fenntartónak különös feladata, hogy

- gondoskodjon arról, hogy a kurzusok megfeleljenek a HSK-kerettantervnek, valamint politikailag és felekezetiileg semlegesek legyenek,
- rendelkezzen képzett HSK-pedagógusokkal, akiknek megfelelő némettudása van,
- ne legyen profitorientált,
- együttműködjön a helyi iskolákkal és a Művelődésügyi Igazgatósággal.

Igazolás és bizonyítványi bejegyzés

Lásd a 3. fejezetet a 9. oldalon

Felügyelet

Pedagógiai és személyügyi szempontból a HSK-oktatás a fenntartók felügyelete alá tartozik. Az óvodákról és általános iskolákról szóló rendeletben [Volksschulverordnung] szabályozott pontok tekintetében az iskolaigazgatók felügyelete alá tartozik.

A részvétel ellenőrzése és a anyag kurzuslátogatással összefüggő esetleges intézkedések a fenntartók feladatkörébe tartoznak. Kérelemre betekintést engednek az iskolaigazgatók számára a részvétel ellenőrzésébe és az oktatásba. Betekintési joga van emellett azon általános iskolai pedagógusoknak, akik a gyermekeket HSK-oktatás látogatása céljából az oktatás alól felmentik.

Amennyiben az esetleges szabálytalanságok nem oldhatók meg közvetlenül az érintett pedagógusokkal, akkor az érintett iskolaigazgató és a fenntartó egyeztetést kezdenek egymással. Amennyiben a súlyos szabálytalanságok figyelmeztetés ellenére sem szűnnek meg, akkor az iskolaigazgatók kérelmére a Művelődésügyi Igazgatóság visszavonhatja az érintett fenntartónak a kifogásolt oktatás általános iskolán belüli folytatására vonatkozó jogosultságát.

Finanszírozás

A HSK-oktatás finanszírozása a fenntartók feladata. Csekély számú iskolai közösség nyújt pénzügyi támogatást vagy alkalmaz saját külön HSK-pedagógusokat. A fenntartók többségénél a szülők is nyújtanak hozzájárulást.

HSK-pedagógusok

A HSK-pedagógusok kiválasztása és alkalmazása a fenntartók feladatkörébe tartozik.

A fenntartók gondoskodnak arról, hogy a kantonban újonnan oktatási tevékenységet kezdő HSK-pedagógusok

- pedagógiai szempontból megfelelően képzettek legyenek (tanári diploma vagy egyenértékű képesítés vagy megfelelő tapasztalat és továbbképzés).
- német nyelven megfelelő szóbeli kompetenciákkal rendelkezzenek (az érintetteknek bizonyítvánnyal kell igazolniuk, hogy elérték az európai referenciakeret szerinti B1 szintet),
- részt vegyenek a Művelődésügyi Igazgatóság (Közoktatásügyi Hivatal) által szervezett tájékoztató rendezvényen,
- részt vegyenek a bevezető modulon, amelyet a Zürichi Pedagógiai Főiskola [Pädagogische Hochschule Zürich] szervez a Művelődésügyi Igazgatóság megbízásából.

Ha a HSK-pedagógus nem teljesíti a fenti előfeltételeket, akkor a Művelődésügyi Igazgatóság korrekciós intézkedésre szólítja fel a fenntartót. A Művelődésügyi Igazgatóság szükség esetén vissza is vonhatja az érintett HSK-pedagógus elismert HSK-kurzusok tartására vonatkozó engedélyét.

A HSK-pedagógusok oktatási tevékenysége szempontjából előny, ha megismerhetednek a helyi iskolai viszonyokkal. A fenntartók számára ezért javasolt, hogy néhány év elteltével se váltsák le a HSK-pedagógusokat (ne alkalmazzák a „rotációs elvet”).

Tájékoztatás és bejelentés

Az egyes fenntartók, a helyi iskolák és a Közoktatásügyi Hivatal is tájékoztatja az érintett gyermekeket és szüleiket a rendelkezésre álló oktatási kínálatról. Az érintett nyelv kínálatától függően az oktatás óvodától vagy későbbi időponttól is látogatható. Az

általános iskolai pedagógusok januárban adják át a szülőknek a jelentkezési lapot.

A szülők közvetlenül az adott fenntartó HSK-kurszusait koordináló személynél jelentik be gyermeküket. A fenntartók időben és közvetlenül tájékoztatják a szülőket a konkrét oktatásról (időpontok, helyszín, HSK-pedagógus), illetve ha az oktatásra esetlegesen nem kerül sor. Az oktatás alapvetően a tanévvel együtt kezdődik. A jelentkezés rendszeres részvételre kötelez, és a szülő általi kijelentkezésig vagy a tankötelezettség végéig tart.

Oktatási eszközök és oktatási anyagok

Az oktatási eszközök beszerzése a fenntartó feladata.

Az iskolai közösségeknek ajánljuk, hogy térítésmentesen bocsássanak műszaki oktatási eszközöket (másológép és – ha rendelkezésre áll – projektor/írásvetítő, számítógép, internethozzáférés stb.) és oktatási anyagokat (kréta, füzet, papír stb.) a HSK-pedagógusok rendelkezésére.

Oktatási idők és oktatótermek

Óvodában és az alsó tagozat 1. osztályában a tanulók hetente legfeljebb két órában járnak HSK-oktatásra, a következő osztályokban pedig hetente legfeljebb négy órában. A HSK-oktatás lehetőség szerint a rendes órarendi órákban folyik (8 és 12 óra között, valamint 13.30 és 17 óra között). Legfeljebb két órában a rendes oktatás helyett is lehetséges. Ilyen esetben az érintett gyermekek mentesülnek a megfelelő oktatás alól.

Az év elején a fenntartók tantermet igényelnek a helyi iskola felelőseitől és megadják a kívánt oktatási időket. A végleges időket a fenntartók és a helyi felelősök egyeztetéssel állapítják meg.

A HSK-oktatás alapvetően az általános iskola helyiségeiben folyik, lehetőség szerint a gyermekek lakóhelyének közelében. Az iskolai közösségek ehhez lehetőség szerint megfelelő tantermeket bocsátanak térítésmentesen rendelkezésre. A HSK-pedagógusok gondoskodnak a házirend betartásáról.

A tanév elején a fenntartók tájékoztatják az iskola helyi felelősét az oktatás végleges szervezéséről (osztályok, idők, helyiségek, HSK-pedagógusok). A fenntartók ezen információkat a Köznevelési Hivatalnak is átadják, amely ezen adatokból tájékozódik a HSK-oktatásról, illetve ezen adatok alapján támogatja a HSK-oktatás koordinálását.

Együttműködés a HSK-pedagógusok és a helyi iskola között

Az óvodai és általános iskolai pedagógusok és a HSK-oktatás pedagógusai számára ajánlott a kölcsönös kapcsolatfelvétel. Az iskolavezetés értelemszerűen meghívja a HSK-pedagógusokat a kölcsönös érdeklődésre számot tartó témákkal foglalkozó iskolai értekezletekre. A HSK-pedagógusok alkalmanként – például évente – meghívhatók tapasztalatmegosztó megbeszélésekre is. Ezen megbeszélések célja egymás kölcsönös megismerése, az ismeretek és tapasztalatok megosztása, illetve a közös kívánságok megbeszélése.

A HSK-oktatás az óvoda és az általános iskola keretei között vehető igénybe. A HSK-pedagógusoknak érdemes részt venniük az iskolai tevékenységekben és az iskolafejlesztési folyamatokban. Az intézményesített együttműködés különösen hasznos lehet azon iskolák számára, ahol nagy arányban tanulnak két- vagy többnyelvű gyermekek. Ebbe beleérthető az egyes gyermekek közös támogatása, többnyelvű és *interkulturális* tanulási projektek megvalósítása, illetve a szülők közös tájékoztatása és tanácsokkal való ellátása. Nemcsak az osztályfőnökök, hanem az általános iskolai szaktanárok, pl. a német mint második nyelv (DaZ) tanárai számára is hasznos lehet ezen együttműködés. A megfelelően képzett HSK-pedagógusok

sikeresek a *interkulturális* fordításban és közvetítésben. Komoly hozzávéka lehet a HSK-pedagógusok bevonásának az általuk tanított tanulók értékelésébe – legyen szó akár a tanulás értékeléséről, az iskolai előmenetel megbeszéléséről vagy továbbtanulási döntésről.

A Közoktatásügyi Hivatal azt javasolja a nagy arányban két- vagy többnyelvű gyermekeket oktató iskoláknak, hogy a HSK-oktatásra a nyelvi támogatás részeként tekintsenek és integrálják a helyi iskolai programba.

Az iskola és a szülők közötti együttműködés támogatása

Az iskola és a szülők közötti együttműködésnek alapvetően komoly befolyása van a gyermekek és fiatalok tanulására és iskolai eredményeire. Kedvezően hat a tanulási eredményekre, ha a HSK-pedagógusok rendszeres kapcsolatban vannak a szülőkkel, tájékoztatják őket az iskolai eseményekről, és megbeszélnek velük, hogyan támogathatják gyermekeik tanulását.

A HSK-pedagógusok támogathatják az általános iskolai pedagógusokat a szülőkkel való együttműködésben. Például segédkeznek a rendezvényeken vagy tolmácsolnak az egyéni beszélgetések során. Ennek során a *interkulturális* közvetítésben is részt vehetnek, ami kellő jártasságot igényel a két nyelvben és iskolarendszerben. Az ilyen szolgáltatást a pedagógusokkal és a közoktatásügyi hatóságokkal való megállapodás alapján nyújtják.

Együttműködés az iskolairányítással

A helyi közoktatásügyi hatóságok hozzájárulnak ahhoz, hogy a HSK-oktatás megfelelő feltételek mellett folyhasson az általános iskolán belül. Számukra ajánlott, hogy szükség szerint külön személyt rendeljenek ki a községen vagy iskolán belüli koordinációra. Ezen személy köteles időben egyeztetni az órarend összeállításáról és a teremigényekről, továbbá köteles támogatni az együttműködést.

Kantoni szintű együttműködés és koordináció

A Művelődésügyi Igazgatóság részéről a Közoktatásügyi Hivatal feladata a HSK-oktatás koordinálása és adminisztrációs támogatása. A szolgáltatók részéről az egyes fenntartók kijelölnek egy személyt, aki a helyi és kantoni szintű koordinációért felel és együttműködik a Közoktatásügyi Hivatallal.

Két testület gondoskodik a fontos információk megosztásáról, a koncepcionális és szervezeti kérdések tisztázásáról, valamint a pedagógiai szempontok megbeszéléséről. Ez a két testület a „HSK-konferencia” (HSK-Konferenz) és a

„HSK-konferencia bizottsága” (Ausschuss der HSK-Konferenz). A HSK-konferencián a fenntartók és a rendes szervezetek (pedagógusok, iskolaigazgatók, a német mint második nyelv (DaZ) tanárai és az iskolaszékek képviselői képviseltetik magukat). A HSK-bizottság ülésén emellett a Zürichi Pedagógiai Főiskola is részt vesz, amely a Művelődésügyi Igazgatóság megbízásából a HSK-pedagógusok továbbképzését végzi. A HSK-konferencia bizottságában a HSK-fenntartók választott képviselői ülnek.

A HSK-fenntartók rendszeresen jelentést tesznek a tevékenységükről a Közoktatásügyi Hivatal számára. Ennek keretében konkrét kérdésekre válaszolnak és benyújtják a német nyelvre lefordított tanterveiket és egyéb dokumentumaikat.

IJ. melléklet: Szintek és témák – Áttekintés

A jelen témalista az oktatás tervezését és kialakítását támogatja. Áttekinti, hogy a HSK-oktatás keretében melyik témákkal melyik szinten lehet foglalkozni. Nagyon sok témajavaslatot kínál. A korlátozott óraszámra tekintettel a pedagógusnak választania kell.

A témák egyben a Lehrplan 21 tanterv részei is, és a rendes általános iskolai oktatás keretében is foglalkoznak velük. A Lehrplan 21 tantervben a témáknak megfelelő kompetenciaterület a következő listában található linkeken érhető el.

Téma

Én és mások – együttélés

A téma kapcsolódása a Lehrplan 21 tantervhez:

[NMG.10](#) | [RKE.1](#) | [RKE.2](#) | [RKE.5](#)

1. ciklus

- Egymás megismerése, egymás üdvözlése, bemutatkozás (egymásnak)
- Hangnem és viselkedési szabályok; óvoda/iskola: Szabályok, folyamatok és normák, rituálék
- Valamit másokkal együtt tenni vagy átélni; barátság; veszekedés; amire már egyedül képes vagyok

2. ciklus

- Különböző csoportok és kultúrák: azonos és különböző szabályok és értékek, kölcsönös tisztelet és elismerés, konfliktusok és megoldási stratégiák
- Ki vagyok én: mitől vagyok különleges, hová tartozom
- Nemi szerepek: Fiúk – lányok
- Gyermekjogok

3. ciklus

- Egyén és csoport, valahová tartozás és idegenlét
- Többségek és kisebbségek együttélése: Rasszizmus, jelenlegi viták és események
- Minták és példaképek: a sport, tudomány, kultúra és történelem terén
- Kapcsolat a saját és a másik nemmel (kulturáspecifikus elvárásokkal együtt)
- Emberi jogok

Téma

Család

A téma kapcsolódása a Lehrplan 21 tantervhez:

[NMG.10](#) | [RKE.2](#) | [RKE.5](#)

1. ciklus

- Az én családom és rokonságom; szabályok és normák a családon belül

2. ciklus

- Munka- és feladatmegosztás a családban
- A családom története: Generációk és családfa
- Különböző családformák

3. ciklus

- A családtagok szerepe: a változó időkben, kulturális különbségek
- Az én (saját) szerepem megértése
- A család működése és családi formák a történelem és a kultúra keretei között
- Saját értékek, etika

Téma

Játék és szabadidő

A téma kapcsolódása a Lehrplan 21 tantervhez:

[NMG.10](#) | [RKE.5](#)

1. ciklus

- Játék: egymással, különböző helyeken, különböző játékokkal; modern és hagyományos játékok és játékszerek
- Szabadidő és hobbi
- Szerszámok és munkaeszközök

2. ciklus

- Pihenés
- A szabadidő eltöltése; sport; csoportfoglalkozások; egyesületek
- A digitális és egyéb média használata
- Reklám

3. ciklus

- Pihenés
- A szabadidő eltöltése; fiatalok közös időtöltése; ifjúsági kultúra (zene, nyelv); csoportfoglalkozások; egyesületek
- A digitális és egyéb média használata
- Reklám

Téma

Lakás, környék és város

A téma kapcsolódása a Lehrplan 21 tantervhez:

[NMG.8](#) | [RZG.3](#) | [RZG.4](#)

1. ciklus

- Óvodai/iskolai környezet
- A mi lakásunk/házunk és környezetünk

2. ciklus

- Ház és otthon

3. ciklus

- Otthon és építészeti stílusok; történelmi fejlődés

Téma

Ünnepek, szokások és divatok

A téma kapcsolódása a Lehrplan 21 tantervhez:

[NMG.7](#) | [RZG.2](#)

1. ciklus

- Születésnap és egyéb fontos ünnepek; különböző ünneptípusok
- Öltözködés és különböző alkalmi ruhadarabok

2. ciklus

- Az ünnepek különböző ünneplése; vallási hagyományok
- Az öltözködési divat időbeli változása, ruhadarabok és szerepek/státusz, márkák

3. ciklus

- Szórakozás és partik
- A divat és a rítusok időbeli változása

Téma

Egészség és táplálkozás

A téma kapcsolódása a Lehrplan 21 tantervhez:

[NMG.1](#) | [NT.7](#)

1. ciklus

- Az én testem és az emberi test: testrészek, saját és mások testi épsége; az öt érzék
- Higiénia
- Orvosi ellátás
- Egészséges étkezés és egészséges italok, étkezési szokások

2. ciklus

- Egészség és betegség; egészséges életmód
- Honnan származnak az élelmiszerek, az egyes évszakok zöldségei és gyümölcsei

3. ciklus

- Sport; szenvedély
- Táplálkozás; a különböző táplálkozási kultúrák a kultúra, történelem és környezet függvényében
-

Téma

Földrajz

A téma kapcsolódása a Lehrplan 21 tantervhez:

[NMG.8](#)

1. ciklus

- A gyermekek megismerési körébe tartozó földrajzi fogalmak (lakóhely, származási országok, Svájc, szomszédos ország stb.); a térbeli tájékozódás fogalmai
- Az én származási országom; A földrajz és az éghajlat áttekintése

2. ciklus

- A származási országok fontos vizei, hegyei és városai

3. ciklus

- A származási országok térségeinek földrajzi jellemzői

Téma

Természet és technika

A téma kapcsolódása a Lehrplan 21 tantervhez:

[NMG.2](#) | [NMG.3](#) | [NMG.4](#) | [NT.1](#) | [NT.2](#) | [NT.8](#) | [NT.9](#)

1. ciklus

- Állatok; háziállatok; állatok és növények; erdő
- Gyümölcsök és zöldségek; a négy elem
- Évszakok és a természet változásai
- Időfogalmak (év, hónap, hét, nap, óra, este, dél, tegnap, ma, holnap stb.), idők
- Háztartási készülékek
- A gyermekek által használt közlekedési eszközök (kerékpár, gördeszka, roller stb.)

2. ciklus

- Állat- és növényfajok
- Tápláléklánc
- Időjárás és időjárás-előrejelzés
- Környezetvédelem, környezeti katasztrófák
- Digitális játékok és kommunikációs eszközök

3. ciklus

- Ökológia, a környezet veszélyeztetése és védelme (beleértve a hulladék újrahasznosítását és ártalmatlanítását)
- Napjaink tudományos vitái (állatkísérletek, genetikai kutatás stb.)
- Digitális játékok és kommunikációs eszközök

Téma

Irodalom és művészetek

A téma kapcsolódása a Lehrplan 21 tantervhez:

[Nyelvek](#)

1. ciklus

- Dalok, rigmusok és versek; mesék; képeskönyvek
- Színek; filmek
- Önálló alkotás és az alkotás megbeszélése másokkal

2. ciklus

- Költemények, mondák, állatmesék, interkulturális könyvtár
- Filmek

3. ciklus

- Klasszikus és modern irodalmi példák
- Filmek
- Képzőművészet, zene és egyéb művészeti területek; művészek

Téma

Múlt és történelem

A téma kapcsolódása a Lehrplan 21 tantervhez:

[NMG.9](#) | [RZG.6](#) | [RZG.7](#) | [RZG.8](#) | [RKE.4](#)

1. ciklus

- „Amikor kicsi voltam”
- Különbségek: Régen és ma
- Személyes élmények a származási országokban: Utazás, szünet

2. ciklus

- A saját családom története; migráció
- A származási ország történelme: Fontos események, eredetmítoszok

3. ciklus

- A saját életrajzom (pl. tanulmányok vagy nyelvtudás vonatkozásában)
- Jelenlegi társadalmi és politikai fejlemények a származási országokban
- Vallások és világnézetek
- Politikai ismeretek (pl. választások és szavazás)

Téma

A munka és a képzés világa

A téma kapcsolódása a Lehrplan 21 tantervhez:

[NMG.6](#) | [WAH.1](#) | [WAH.2](#) | [WAH.3](#)

1. ciklus

- A személyes környezetben élők foglalkozása; foglalkozások az iskolában és a nyilvánosságban (vendéglátás, rendőrség, egészségügy, kereskedelem stb.)

2. ciklus

- Álomszakma, példák a különböző szakmák művelőire
- A képzés és a munka fogalma

3. ciklus

- Szakmaválasztás és átlépés a munka világába vagy – Svájcban vagy a származási országban folytatott – továbbtanulás. Szakmák és követelmények, különbségek az egyes országok között
- Szakma és identitás; a saját nyelvi és interkulturális kompetenciák használata; nemspecifikus kérdések
- Gazdaság: különböző ágazatok, történelmi fejlődés, munkanélküliség, szakszervezetek

III. melléklet: Felhasznált irodalom

A jelen melléklet a szövegben említett szakirodalmat mutatja be. A Köznevelési Hivatal weboldalán szélesebb szakirodalmi és anyagkínálat, valamint további erőforrások találhatók az első nyelv és a többnyelvűség támogatásához. www.zh.ch/hsk

A Zürichi Pedagógiai Főiskola Nemzetközi Oktatásfejlesztési részlege [Abteilung Internationale Bildungsentwicklung (International Projects in Education)] (2018): Anyagok a származási nyelv oktatásához – A dialektus és a szabvány nyelv alkalmazása [Materialien für den herkunftssprachlichen Unterricht; Umgang mit Dialekt und Standardsprache], Zürich: Zürichi Pedagógiai Főiskola [Pädagogische Hochschule Zürich].

Zürich Kanton Művelődésügyi Igazgatósága [Bildungsdirektion des Kantons Zürich] (2017): Zürich kanton általános iskolai tanterve [Lehrplan für die Volksschule des Kantons Zürich].

Anja Giudici és Regina Bühlmann (2014): Az anyanyelvi kultúra és nyelv oktatása [Unterricht in Heimatlicher Sprache und Kultur HSK]. Bevált svájci gyakorlatok [Eine Auswahl guter Praxis in der Schweiz], Bern: A Kantoni Oktatásügyi Igazgatók Konferenciájának Főtitkársága [Generalsekretariat EDK].

